



КАДАСТР СОҲАСИГА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР ЖОРИЙ ЭТИЛАДИ

Президент Шавкат Мирзиёев 21 июль кuni ер ҳисоби ва давлат кадастрларини тўлиқ шакллантириш, соҳага рақамли технологияларни жорий этиш масалалари бўйича йиғилиш ўтказди.

Ернинг ҳисобини аниқ юритиш ва самарали фойдаланиш қишлоқ хўжалиги, тадбиркорлик, ишлаб чиқариш, қурилиш, геология каби кўплаб соҳалар учун жуда муҳим. Давлатимиз раҳбари ҳудудларга сафарлари чоғида доим бу масалага алоҳида эътибор қаратиб, ҳар бир қарич ер ҳалқимизга манфаат келтириши кераклигини таъкидлайди.

Афсуски, геодезия, картография ва кадастр соҳасида қатор муаммолар тўпланиб қолган. Мамлакатимизда ер хатлови охириги марта 40 йил олдин ўтказилган. Масалан, 140 та туман маъмурий чегаралари ҳозиргача аниқ эмас. Қишлоқ хўжалиги ерларини ажратиш тартиби 20 йил олдин қабул қилинган ва ҳозирги ислохотлар талабига жавоб бермайди. Буларнинг оқибатида соҳада талон-тарожлик ва коррупция авж олган. 66 та туманда 150 минг гектар экин ери ўзбошимчалик билан эгаллангани, охириги икки йилда 122 нафар кадастр ходими жиноий жавобгар бўлгани бунинг далили.

Шу боис тизимни ислох қилиш бошланди. Йиғилишда бу борадаги муҳим масалалар муҳокама қилинди.

Президент Шавкат Мирзиёев кадастр идораларининг энг асосий вазифаси ернинг ҳисоби ва балансини юритиш бўлиши кераклигини қайд этди. Йил якунига қадар ер тури, контури, чегараси ва фойдаланувчиси ҳақидаги маълумотлар жамланган ахборот

тизимини ишга тушириш вазифаси қўйилди. Энди ер ажратиш тўғрисидаги қарор мазкур тизимга киритилсагина ҳақиқий ҳисобланади.

Шунингдек, сунъий йўлдош каналларини ижарага олиш ва сигналларни қайта ишлаш тизимини ташкил этишга кўрсатма берилди. Бу эса космосуратларни йиллар бўйича таққослаш орқали ҳосилдорлиқни таҳлил қилиш, ерларнинг мелiorатив ҳолатини мунтазам ўрганишда қўл келади.

Қишлоқ хўжалигини бошқаришни рақамлаштириш, келгуси йилдан ер баланси ва унинг ҳисобини Миллий геоахборот тизимида юритиш зарурлиги қайд этилди. Йил якунига қадар қишлоқ хўжалиги майдонларини электрон танлов ва аукцион асосида ажратиш тартибини жорий қилиш, халқаро экспертларни жалб этган ҳолда ер тоифаларини оптималлаштириш бўйича топшириқ берилди.

“Ергеодезкадастр” давлат қўмитасининг тупроқ сифатини баҳолаш, ерларни ривожлантириш, экинларни жойлаштириш билан боғлиқ вазифаларини, шунингдек, Тупроқшунослик ва агрохимия илмий-тадқиқот институтини қишлоқ хўжалиги вазирлигига ўтказиш тақлифи билдирилди. Жаҳон банкдан ажратилаётган 87 миллион доллар ҳисобидан мазкур институт фаолиятини ривожлантириш, лабораторияларини янгилаш муҳимлиги қайд этилди. Шунингдек, Қишлоқ хўжалиги вазирлигига

йил якунигача 10 минг гектар ер майдонининг тупроқ таҳлилини ва агротехнологик хариталарини тайёрлаш вазифаси қўйилди.

Соҳадаги яна бир камчилик — баъзи турдаги кадастрлар тўлиқ шаклланмаган. Масалан, автомобиль йўллари кадастри 23 фоиз, маданий мерос объектлари 32 фоиз, қурувлар 32 фоиз, шаҳарсозлик кадастри 63 фоиз шаклланган, холос. Шу боис IT-технологияларни ривожлантириш бўйича Бош вазир маслаҳатчисига ишчи гуруҳ тuzиb, кадастрлар базасини тўлиқ ишлаб чиқиш топширилди.

Йиғилишда шаҳар ва қишлоқларда ернинг ҳақиқий қийматини аниқлаш ҳамда унинг бозорини шакллантириш масаласига ҳам тўхталиб ўтилди.

Президент Шавкат Мирзиёев соҳанинг кадрлар салоҳияти пастлиги, “Ергеодезкадастр” давлат қўмитаси тизимидаги 27 фоиз ходимлар мутахассислиги соҳага тўғри келмаслигини қайд этди. Шу йўналишда хорижий олий ўқув юрти филиалини ташкил қилиш муҳимлиги, Италиянинг Пиза университети ҳамда Москва давлат геодезия ва картография университети билан ҳамкорлик ўрнатиш кераклиги таъкидланди.

Муҳокама қилинган масалалар юзасидан мутасаддилар батафсил ахборот берди.

ЎзА

Эксклюзив интервью

ЕРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ВА ШАФФОФ ТИЗИМИ ЯРАТИЛАДИ

Президентимиз раислигида жорий йил 21 июль кuni ер ҳисоби ва давлат кадастрини тўлиқ шакллантириш, соҳага рақамли технологияларни жорий этиш масалалари бўйича йиғилиш ўтказилди. Унда ернинг ҳисобини аниқ юритиш ва самарали фойдаланиш борасида амалга оширилаётган ишлар таҳлил этилди. Шунингдек, геодезия, картография ва кадастр соҳасида ўз ечимини кутаётган долзарб муаммолар ҳусусида сўз юритилиб, уларни ҳал этиш борасида амалга оширилиши лозим бўлган устувор вазифалар белгилаб берилди. Тегишли қўмита ва вазирликлар раҳбарлари йиғилишда белгиланган вазифалар ижроси юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларини билдирди.



Халилилло ТўРАХЎЖАЕВ,
Ер ресурслари, геодезия,
картография ва давлат кадастри
давлат қўмитаси раиси:

— Президентимиз ер ҳисоби, давлат кадастрини тўлиқ шакллантириш, соҳага рақамли технологияларни жорий этиш юзасидан аниқ вазифалар қўйди. Дарҳақиқат, ушбу соҳани ислох қилиш ва тубдан такомиллаштириш бугунги куннинг талаби.

Жумладан, йил охиригача ер тури, контури, чегараси ва фойдаланувчилар ҳақида маълумотлар жамланган ахборот тизимини ишга туширишимиз лозим.

Давоми 2-бетда

Флешмоб-акция

ЎЗБЕКИСТОН ШИФОКОРЛАРИГА РАҲМАТ касалликни бирга енгамиз!



Мамлакатимиз шифокорларининг коронавирус (COVID-19) га қарши кураш йўлидаги фидокорона хизматлари учун миннатдорлик изҳор қилиш мақсадида “Юксалиш” умуммиллий ҳаракати “Ўзбекистон шифокорларига раҳмат” флешмоб-акциясини ўтказиш ташаббуси билан чиқди.

Жорий йилнинг 21 июль кuni Тошкент шаҳридаги “Humo Arena” муз саройи ҳамда “Hilton” меҳмонхонасининг LED экранларида тарғибот ролининг намоиши ташкил этилди. Намойиш маҳаллий телеканаллар

ҳамда ижтимоий тармоқлар орқали тўғридан-тўғри эфирга узатилди.

Ўзбекистон дунё мамлакатлари қаторида коронавирус синовидан ўтмоқда. Жаҳонда COVID-19 билан касалланганлар сони 14 миллион

кишидан ошиб кетди. Юртимизда бу кўрсаткич 17 мингдан зиёд кишини ташкил этмоқда, шундан 9 500 нафарга яқини соғайди. Бунда тиббиёт ходимларининг хизмати катта. Улар айни вақтда коронавирус инфекциясига қарши курашда олд сафларда турибди ва ҳар кuni ҳақиқий қаҳрамонлар каби жасорат кўрсатиб, беморлар ҳаётини сақлаб қолмоқда.

Давоми 6-бетда

Жараён

ҚУРИЛИШ СОҲАСИДАГИ 340 ГА ЯҚИН ТЕХНИК МЕЪЁРЛАР ЯНГИЛАНАДИ



Маълумотларга кўра, бугунги кунда Ўзбекистонда 337 та қурилиш меъёри ва қондаси мавжуд бўлиб, амалда улар ҳар 5 йилда 1 марта таҳлил қилиниши ва такомиллаштирилиши лозим. Бунинг учун йилига 60-70 та қурилиш меъёрини қайта кўриб чиқиш керак бўлади. Охириги 10 йил давомида жами 350 та норма қайта таҳлилдан ўтказилган. Бу йилига ўртача 35 та меъёр кўздан кечирилди, дегани.

Президентимиз шу йилнинг 20 июль кuni архитектура ва қурилиш соҳасидаги ислохотлар натижаларига оид тақдимот билан танишар экан, Қурилиш вазирлиги олдида шаҳарсозлик қоида ва нормаларидан жорий йилда 60 тасини янгилаш вазифаси қўйилгани, ҳозир шундан 33 таси янгидан ишлаб чиқилгани ҳамда бу борадаги ишларни жадаллаштириш учун илгор тажрибага эга хорижий компанияларни жалб этиш кераклигини таъкидлади.

Давоми 2-бетда

Президент Шавкат Мирзиёев 20 июль кuni архитектура ва қурилиш соҳасидаги ислохотлар натижаларига оид тақдимот билан танишди.



Мамлакатимизда бунёдкорлик кўлами йил сайин кенгаймоқда. Узоқни ўйлаб, ҳудудларда урбанизация жараёни амалга ошириляпти. Қишлоқ жойларда ҳам қурилиш ишлари жадал.

Қурилиш вазирлиги олдида 337 та шаҳарсозлик қоида ва нормаларидан жорий йилда 60 тасини янгилаш вазифаси қўйилган. Йил бошида вазирликда Қурилишда техник меъёрлаш маркази ташкил этилиб, унга 15 нафар малакали мутахассис олинган. Ҳозирда 33 та янги шаҳарсозлик қоида ва нормалари ишлаб чиқилган.



Президентимиз соҳада коррупция ва “хуфийна иқтисодиёт” ҳолатларини кескин танқид қилиб, қурилиш тендерларини ўтказиш ва пудрат ташкилотларини танлаш жараёнларини рақамлаштириш зарурлигини таъкидлади.

Таҳлилларга кўра, сўнгги икки йилда давлат дастурлари доирасида 3 мингдан зиёд қурилишдан атиги 182 тасида тендер ўтказилган. Чунки тендер жараёнлари мураккаб ва унда нарх арзонлиги бирламчи. Қурилиш ташкилотининг малакаси, сифат масаласи паст ўринларда қолиб кетган.



Жорий йил 1 августдан бошлаб Тошкент шаҳрида, кейинги йил бошидан бошқа ҳудудларда қурилишда аниқланган барча камчиликлар фотосуратлари билан тизимга онлайн киритилади ва автоматлаштирилади.

Қурувчи ташкилот ёки фуқароларга қурилиш жараёни тартиблари ва шартлари ҳақида тўлиқ маълумотларни исталган вақтда олиш имкониятини берувчи онлайн тизим ишга туширилади.

Барча шаҳарсозлик қоида ва нормалари интерактив кўринишга ўтказилиши, лойиҳа-смета ҳужжатларини экспертизадан ўтказиш бўйича барча жараёнларни рақамлаштириш ҳамда экспертиза хулосаларини ягона базада сақлашни йўлга қўйиш кераклиги қайд этилди.

Бу чоралар мамлакатимизда қурилишга рухсат бериш жараёнини 254 кундан 84 кунга қисқартириш, ушбу жараёнлардаги тартиб-таомилларни 17 тадан 5 тага камайтириш, тадбиркорлар ва фуқароларнинг бу ишларга сарфланган вақтини 67 фоизгача қисқартириш имконини беради.

Эксклюзив интервью

ЕРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ВА ШАФФОФ ТИЗИМИ ЯРАТИЛАДИ

Бошланиши 1-бетда

Геопортал ишга тушгандан кейин ҳар бир фуқаро ва тадбиркор ер ажратиш жараёнини онлайн тизим орқали кузатиш имконига эга бўлади. Табиийки, бу ердан фойдаланишда қонун бузилишларининг олдини олиш, соҳада очиқлик, шаффофликни таъминлашга замин яратилади.

Бундан ташқари, ер назоратини самарали юритиб, ҳосилдорликни таҳлил қилиш, ерларни сугориш ҳолатини мунтазам ўрганиш учун замонавий ахборот тизимларидан фойдаланиш муҳим аҳамиятга эга. Бу борада сунъий йўлдош орқали маълумотлар олишни йўлга қўйиш лозим. Шу мақсадда Жанубий Корея ва Европа давлатлари билан келишувга эришганимиз. Йил охирига қадар бу тизимни ишга туширамиз.

Шунингдек, йиғилишда бугунги кунда 21 та кадастрнинг 16 таси тулиқ шаклланди, бунинг натижасида ерлар, йўллар, электр тармоқлари ва қувурлар ҳақида аниқ маълумот йўқлиги ҳам айтиб ўтилди.

Масалан, автомобиль

йўллари кадастри 23 фоизга, маданий мерос иншоотлари кадастри 32 фоизга, қувурлар кадастри 32 фоизга, шаҳарсозлик кадастри атиги 63 фоизга шаклланди.

Шу боис, ишчи гуруҳ тузган ҳолда ҳар ойда бу йўналишдаги ишларни муҳокама қилиб, йил охирига қадар шакллантирилмаган давлат кадастрларини хатловдан ўтказиш бўйича тегишли топшириқ берилди. Албатта, бу кўрсатмаларга асосан соҳани ривожлантириш ва мукаммал тизим сифатида шакллантириш бўйича аниқ режалар ишлаб чиқиб, берилган топшириқларни ўз вақтида бажарамиз.



Рустанбек ДАВЛАТОВ,
адлия вазир:

— Бугунги йиғилишда ер соҳаси бўйича қилиниши керак бўлган ишлар чуқур таҳлил қилинди. Зеро, ер ресурслари жуда катта аҳамиятга эга бўлган миллий бойлиқдир.

Давлатимиз раҳбари томонидан, асосан, учта йўналиш бўйича ишлашимиз юзасидан топшириқлар берилди.

Биринчи йўналиш ердан фойдаланиш ҳуқуқларини унификация қилишдир. Бугунги кунда ердан фойдаланишда асос бўлувчи ижара ҳуқуқи, доимий фойдаланиш ҳуқуқи, мерос қилиб қолдирилмаган умрбод ҳуқуқ, вақтинча фойдаланиш каби турли ҳуқуқий муносабатлар мавжуд. Бу каби ҳуқуқлар бугунги замон талабларига мосми, деган саволни берадиган бўлса, бу борада қилиниши керак бўлган ишлар

яққол кўзга ташланади.

Иккинчи йўналиш ер ажратиш соҳасидаги шаффофликни таъминлашдир. Хусусан, фермерларга ер ажратиш тизими сўнгги йигирма йилда янгилабмаган эски қарорлар асосида амалга ошириб келинмоқда. Қолаверса, бу тизимда ўзига хос бюрократик тўсиқлар бор. Қонунчиликда белгиланган мuddатларга амалда риоя қилинмайди.

Яратилётган янги тизим орқали ахборот технологияларини қўллаган ҳолда шаффоф, ҳар бир иштирокчи ҳуқуқи ва манфаатини эътиборга оладиган, жамоатчилик назорати таъминланган, коррупциядан холи механизм яратилиши керак.

Учинчи йўналиш эса ер муносабатларини барқарор ривожлантириш ва бу соҳани инвестиция объектига айлантириш заруратидир. Жозибадорликни ошириш учун ерни давлат органлари томонидан олиб қўйиш асосларини қонийн нўқтаи назардан қайта кўриб чиқишимиз ва мустақамлашмиш керак.

Айни пайтда бу йўналишда тегишли мутахассислар иштирокида ишчи гуруҳ тузилган. Тез орада тегишли ҳужжатни бутун жамоатчиликка эълон қилиб, тақлифлар киритамиз.



Жамшид ХҲҲАЕВ,
қишлоқ ҳўжалиги вазир:

— Бугунги йиғилишда ер ва ерга бўлган муносабат, ернинг таркибини таҳлил қилиш, унинг сифати ва балл бонитетини белгилаш бўйича топшириқлар берилди. Асосан, “Ердедезадастр” давлат қўмитаси вазифаларини қайта кўриб чиқиш масаласига алоҳида урғу берилиб, соҳадаги муаммо-камчиликлар муҳокама қилинди.

Мазкур йўналишда, хусусан, ернинг таҳлили, балл бонитетини ўрганиш, тупроқ эрозияси ва шўрланишининг олдини олиш, ернинг сифатини яхшилашда асосий манфаатдор таҳсилот қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги ҳисобланади. Чунки ер маҳсулотлар етиштириш, ҳосилдорликни оширишда энг асосий ресурсдир.

Бундан ташқари, йиғилишда “Ердедеза-

кадастр” давлат қўмитаси таркибида бўлган айрим қўмиталар, илмий-тадқиқот институтларини қишлоқ ҳўжалиги вазирлиги тасаруфига ўтказиш бўйича топшириқлар берилди. Боиси, ерларнинг сифатини яхшилаш, уларнинг самарадорлигини ошириш, биринчи навбатда, қишлоқ ҳўжалиги тизимига керак. Шунинг учун давлатимиз раҳбари томонидан ушбу механизмга хусусий секторни ҳам жалб қилган ҳолда давлат-хусусий шериклик асосида янги механизмни жорий қилиш топшириғи берилди.

Йиғилишда яна бир муҳим масала — қишлоқ ҳўжалиги тизимини рақамлаштиришга урғу берилди. Зеро, ернинг ўлчамидан тортиб, таҳлилигача бўлган амалий жараёнларни сунъий йўлдошлар ёки дроилар орқали амалга ошириш мумкин.

Шу боис, йил охирига қадар ушбу йўналишда бажарилиши лозим бўлган ишлар, жумладан, қишлоқ ҳўжалигида картография, ерларнинг ҳисоби, таҳлилини рақамлаштириш бўйича аниқ вазифалар белгиланди. Зеро, бугун қишлоқ ҳўжалигини рақамлаштирмасдан туриб соҳада рақобатбардорликни ошириш, бу борадаги сифатни белгилаш жуда қийин. Йиғилишда айни шундай муҳим масалалар кун тартибига қўйилгани ва муаммоларнинг ечими аниқ белгилаб берилгани соҳанинг келгуси тараққиётида муҳим қадам бўлди.

Таҳлил

Бошланиши 1-бетда

ҚУРИЛИШ СОҲАСИДАГИ 340 ГА ЯҚИН ТЕХНИК МЕЪЁРЛАР ЯНГИЛАНАДИ

— Хорижий инвестициялар иштирокидаги замонавий қурилиш майдонлари, “Tashkent city”, “AKAY city” каби лойиҳаларнинг амалга оширилишида баланд бинолар қурилиши билан боғлиқ юзга келган муаммолар миллий нормаларни қайта кўриб чиқиш ва такомиллаштиришга эҳтиёж борлигини кўрсатди, — дейди Қурилиш вазирлиги ҳузуридаги Қурилишда техник меъёрлаш маркази директори Рустам Қўчқоров. — Бу масала ҳукумат даражасида кўриб чиқилди ва Президентимизнинг 2020 йил 13 мартдаги “Ўзбекистон Республикасининг қурилиш соҳасида ишлатилган чўқурлаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони билан Қурилиш вазирлиги ҳузурида давлат муассасаси шаклида Қурилишда техник меъёрлаш маркази ташкил этилди ва унга нуфузли чет эл университетларини тугаллаган, PhD илмий даражасига эга ҳамда халқаро ташиқлотларда ишлаб тажриба ортирган илмий даражали малакали кадрлар ишга олинди.

Фармонга асосан, мамлакатимиз ҳудудида 2028 йил 31 декабрга қадар қурилиш соҳасида меъёрлашга доир миллий норматив ҳужжатлар билан бир қаторда хорижий норматив ҳужжатлар, хусусан, Европа Иттифоқи (ЕС), Буюк Британия (BS), Хитой Халқ Республикаси (GB, CJ, JC, JG), Корея Республикаси (KBC), Россия Федерацияси (СНИП), Америка Қўшма Штатлари (IBC) ҳамда Япония (JIS) нормаларининг миллий норматив ҳужжатларга номуносаб бўлган қисмлар учун компенсацияловчи чоралар қўрилган ҳолда қўлланилишига рухсат этилди.

ХОРИЖИЙ ВА МИЛЛИЙ ТАЖРИБА МУВОФИҚЛИГИ

Қурилиш соҳасида лойиҳа ҳужжатларини ишлаб чиқиш, объектларни лойиҳалаш, қуриш, экспертизадан ўтказиш ишларининг сифати, буларнинг бари қўп жиҳатдан қурилиш меъёрлари ва қоидаларининг сифатига боғлиқ. Чунки экспертизада лойиҳанинг меъёрий талабларга қанчалик жавоб бериши текширилади. Қурилишнинг сифати ҳам қурилиш жараёнида меъёр ва қоидаларга қай даражада амал қилинишига боғлиқ бўлади. Тизимда нормалар эскиргани мутахассисларга яхши маълум. Аҳолини ўнлаш учун махсус ташиқлотлар ташкил этилди. Хўш, энди улар мавжуд муаммоларни ҳал этиш учун қандай ечимларни тақлиф қилмоқда? Уларнинг зиммасига қандай вазифалар юкланди? — Юқорида қайд этилган фар-



мон асосида 2020-2023 йилларда шаҳарсозлик фаолияти соҳасида техник жиҳатдан тартибга солишга доир миллий норматив ҳужжатларини ишлаб чиқиш ва қайта кўриб чиқиш дастури тасдиқланган эди, — дейди Рустам Қўчқоров. — Унда кейинги уч йилда жами 300 та норматив ҳужжат қайта кўриб чиқишлиши белгиланган. Албатта, нормалар таҳлили тамоман бошқача тартиб ва таъомиллар асосида амалга оширилади. Бунда хориқ тажрибасини ўрганиш асосида. Жаҳон тажрибаларини Ўзбекистон ҳудудида уйғунлаштириш жараёни, асосан, икки йўналиш бўйича, яъни Европа Иттифоқи (Eurocodes) ҳамда АҚШнинг (IBC) халқаро кодларини таҳлил қилиш ва уларга миллий иловалар ишлаб чиқиш орқали амалиётга жорий этилади.

Ҳозир Европа Иттифоқининг Еврокодларини мамлакатимизда таъбиқ этиш мақсадида халқаро микёсда Еврокомиссия билан келишув тузиш бўйича ишлар бошланган. АҚШнинг IBC кодларини Ўзбекистонда таъбиқ этиш бўйича Жанубий Кореянинг KICT компанияси билан ҳамкорлик ишлари йўлга қўйилган. Марказ ҳодимлари томонидан Еврокодлар тизими структураси ўрганилмоқда. Еврокодларни миллий меъёрлар билан уйғунлаштириш бўйича таҳлиллар олиб борилмоқда.

Еврокодлар 10 та йўналишда 58 қисмини қамрайдиган ҳужжатлар тўплами бўлиб, улардан фойдаланиш жараёнида 1,5 мингдан ортиқ стандарт ишлатилади. Улар бирор мамлакатда таъбиқ қилинишидан олдин 1,5 мингта миллий илова ишлаб чиқилди. Уларни таъйёрлашда мамлакатнинг иқлими, географик ва сейсмик хусусиятлари инобатга олинади. Мамлакатимизда ҳам Еврокодга ўтиш жараёнида республиканинг лойиҳа

ва илмий тадқиқот институтлари сафарбар қилиниб, хорижий ташиқлотлар ва мутахассислар иштирокида миллий иловаларни ишлаб чиқиш режалаштирилмоқда.

МУТАХАССИСЛАР МАСАЛАСИ ҚАНДАЙ ҲАЛ ЭТИЛАДИ?

Президентимиз йиғилишда алоҳида эътироф этганидек, қурилиш соҳасида муаллифлик, техник ва давлат назоратини такомиллаштириш борасида алоҳида қарор қабул қилиниб, барча шароитлар яратиб берилган. Эндиги вазифа — назоратни ҳозиргидек қўлда эмас, балки IT технологияларини жорий қилган ҳолда амалга ошириш керак. Шу боис, мутахассисларга бир ой мuddатда қурилиш қороналари ва объектлари тўғрисидаги маълумотлар базасини шакллантириш вазифаси юклатилди.

Жорий йил 1 августдан бошлаб Тошкент шаҳрида, кейинги йил бошидан бошқа ҳудудларда қурилишда аниқланган барча камчиликлар фотосуратлари билан тизимга онлайн киритилади ва назорат жараёнлари автоматлаштирилади. Қурувчи ташқилот ёки фуқароларга қурилиш жараёни таъбиқлари ва шартлари ҳақида тўлиқ маълумотларни исталган вақтда олиш имкониятини берувчи онлайн тизим ишга туширилади.

Барча шаҳарсозлик қойида ва нормалари интерактив кўринишга ўтказилиши, лойиҳа-смета ҳужжатларини экспертизадан ўтказиш жараёни рақамлаштириш ҳамда экспертиза ҳулосаларини ягона базада сақлашни йўлга қўйишга ҳам алоҳида эътибор қаратилади.

Бу чоралар мамлакатимизда 254 кундан 84 кунга қисқартириш, ушбу жараёнлардаги тартиб-таомилларни 17 тадан 5 тага қамайитириш, тадбиркорлар ва фуқароларнинг бу ишларга сарфланган вақтини 67 фоизгача қисқартириш имконини беради.

Ушбу мақсадларга эришишда мутахассисларнинг малакаси масаласи долзарб аҳамият касб этади. Сабаби, биргина нормаларни янгилашда Еврокодларни маҳаллийлаштирган ҳолда амалиётга жорий этиш жараёнида уларнинг мазмунини англаб, қўллашни биладиган кадрларга эҳтиёж юқори. Республикаимизда халқаро стандарт ва илгор амалиётни жорий этишга ихтисослашган кадрларни таъйёрлаш, қайта таъйёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш мақсадида бир қатор ишларни амалга ошириш режалаштирилган. Хусусан, архитектура ва қурилиш йўналишида кадр таъйёрладиган олий таълим муассасаларининг

магистратура босқичида халқаро стандартлар ўрганилишини йўлга қўйиш, магистратура орқали бугунги кунда меъёрий ҳужжатлар тизимидаги муаммоларни йўналишлар бўйича мақсадли кадрлар тайёрлашни кучайтириш, магистрантлар ва докторантларнинг диссертация мавзуларини меъёрий ҳужжатлар яратишда муаммо бўлаётган илмий йўналишлар бўйича шакллантириш кўзда тутилмоқда.

Шунингдек, архитектура ва қурилиш йўналишларидаги олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида фаолият юритаётган профессор-ўқитувчиларнинг халқаро стандартлар бўйича малакаларини ошириш йўлга қўйилиб, бу жараёнга хорижий ва маҳаллий етуқ мутахассислар жалб этилади.

Қурилиш вазирлиги тасарруфидagi малака ошириш марказларининг ўқув дастурларига халқаро стандартлар бўйича тегишли ўзгартиришлар киритиш ҳамда соҳанинг ёш истеъдодли мутахассисларини хорижий мамлакатлар меъёрий ҳужжатларини ўрганиш мақсадида малака оширишга юборишни ташкил этиш ҳам кун тартибидagi долзарб масалалардан биридир.

Одамзотни сув танқислиги, глобал исил ва атмосферанинг тобора ифлосланиб бораётгани каби муаммолар кутаётгани сир эмас. Янгиланётган техник нормаларни ишлаб чиқиб, амалиётга жорий этишда ана шу жиҳатлар ҳисобга олинади. Эндигида қуриладиган уйлارда ёзда салқин, қишда иссиқликни таъминловчи энергия тежамкор махсус инновация технологиялар қўлланилади. Энг асосийси, ҳар бир ҳудуднинг ўзига хос иқлим шароити инобатга олинади. Бу эса сизу биз ўнаиб йиллар фойдаланадиган биноларнинг нафақат чиройли, балки хавфсиз ва мустаҳкам бўлишини ҳам таъминлайди.

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири



Муносабат

ИЧИМЛИК СУВ ТАЪМИНОТИ ВА КАНАЛИЗАЦИЯ ТАРМОҚЛАРИ ЯНАДА ЯХШИЛАНАДИ

Ислом ХУШВАҚТОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик палатаси
Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масалалари қўмитаси аъзоси

Сўнгги йилларда сувдан оқилона фойдаланишнинг таъминлаш, аҳоли ва иқтисодиёт тармоқларининг хавфсиз ва сифатли сув ресурсларига бўлган эҳтиёжларини қондириш, сув балансини бошқаришнинг самарали тизими яратилмоқда. Охириги икки йилда ичимлик сув таъминоти ва каналлизация тармоқларини ривожлантиришга бюджетдан 3,7 триллион сўм ажратилган. Бундан ташқари, 48 та лойиҳага 1,9 миллиард доллар хорижий кредитлар жалб қилинган.

“Обод қишлоқ” ва “Обод маҳалла” давлат дастурлари доирасида ҳам аҳоли пунктларини сув ва каналлизация тармоқларини қуриш ҳамда реконструкция қилиш лойиҳалари изчил амалга оширилмоқда.

Баҳариланётган шундай чора-тадбирларга қарамай, бугунги кунда мамлакатимиз аҳоли пунктларида сув таъминоти ва каналлизация қонқарли даражада деб бўлмади. Президентимиз раислигида жорий йил 17 июль кунини ҳудудларда ичимлик сув ва каналлизация тизимини яхшилаш, куз-қиш мавсумига тайёрларлик ишларини жадаллаштириш масалалари бўйича ўтказилган видеоселектор йиғилишида соҳадаги муаммолар танқидий муҳокама этилди.

Тадбирда таъкидланганидек, уч йил ичида 3 миллион 600 минг аҳолига сув етказиш режалаштирилиб, маблаг масаласи ҳал қилиб берилган бўлса-да, барча муаммолар охиригача ўз ечимини топмаган. Лойиҳаларни танлашда жойлардаги ҳолат, аҳолининг талаби ва мавжуд сув манбалари тўлиқ ўрганилмаган. Йиғилишда лойиҳаларни амалга ошириш ва хорижий кредитларни қайтаришдаги муаммолар кўрсатиб ўтилиб, янги қурилган сув тармоқларидан тўлиқ фойдаланиш, келгуси йилдан бошлаб барча лойиҳаларда ичимлик сувини ҳонадонларгача улаш зарурлиги белгилаб берилди.

Истеъмолчилар сув тармоғига уланмагани сабабли даромадлар олинмаётгани учун масъул раҳбарларнинг иши танқид қилиниб, “Ўзсувтаъминот” акциядорлик жамиятига йил якунига қадар жами 2,5 миллион истеъмолчини тармоққа улаш вазифаси қўйилди. Лойиҳаларни ишлаб чиқишдан тортиб ишга туширигача бўлган жараёни мониторинг ва назорат қиладиган, натижадорликка соҳа мутахассислари билан бирга ҳокимлар ҳам жавоб берадиган тизим яратиш лозимлиги кўрсатиб ўтилди.

Бунинг учун ҳудудий сув таъминоти қороналарида кузатув кенгашлари тузилиб

уларга вилот ҳокимларининг шахсан ўзлари раҳбарлик қилиши, улар лойиҳалар сифатли бажарилишига, маблагнинг мақсадли сарфланишига ва олинган кредит қайтимига жавоб бериши кўрсатиб ўтилди.

“Ўзсувтаъминот” АЖ лойиҳаларни ҳар бир ҳудуднинг ўзига хослигидан келиб чиқиб, ҳокимлар ва аҳоли билан маслаҳатлашиб шакллантириш лозим. Энг асосийси, ҳар бир лойиҳанинг ижроси вилот ва туман кенгашлари депутатлари томонидан жойига чиққан ҳолда ўрганиб борилиши ҳамда ичимлик сув тарифларини тасдиқлаш халқ депутатлари вилот кенгашлари ваколатига ўтказилиши сув таъминоти бўйича лойиҳалар ижроси устидан депутатлик ва жамоатчилик иштирокини кучайтиришга хизмат қилади.

Йиғилишда Президентимиз энергия тежамкор кичик лойиҳаларни амалга ошириш яхши самара беришини Андижон вилоти Улунор туманидаги тажриба лойиҳаси мисолида тушунтириб берди. Ичимлик сув қудугига 5 кВт қуёш электр станцияси ўрнатилиш орқали 2 минг нафр аҳоли сув билан таъминланади. 52 миллион сўмлик бу лойиҳа йилгига 44 минг киловатт электр энергиясини иқтисод қилиш эвазига уч йилда ўзини ўзи қоплай олади. Марказлашган сув манбасидан узок, электр тортиб бориш катта харажат талаб қиладиган ҳудудларда шундай лойиҳаларни қўпайтириш аини мудоаодир.

Сув қувурларидаги йўқотишлар кўплиги, базини жойларда ичимлик сув сифати стандартга жавоб бермаслиги ҳам жиддий муаммолардан бири. Бу вазифаларни ҳал этишда тегишли тузилмалар фаолиятини кучайтириш лозим. Шунингдек, соҳага хусусий секторни фалол жалб қилиш, унга субсидиялар ва бошқа шароитлар яратиб бериш зарур. Тарифни белгилаш ҳудудларнинг ўзига берилаётгани бунда катта имконият яратлади.

Видеоселекторда илгари сурилган ушбу долзарб вазифаларни амалга оширишда нафақат ваколатли давлат органлари, балки жамиятнинг ҳар бир аъзоси жалб қилиниши лозим. Бунинг учун тегишли давлат ва жамоат ташиқлотлари ҳамкорлигида аҳоли орасида экологик тарғиботнинг янада таъминати усуллари амалга ошириш муҳим вазифадир.

Шунингдек, атроф-муҳитни тоза сақлаш ва сув манбаларидан фойдаланишнинг назорат қилиш учун такомиллаштирилган назорат-ўлчов асбобларини ҳар бир сув олиш нўқтасига жорий қилиш ва мониторинг юритиш, обихаёт сифати ва хавфсизлигини таъминлаш ҳар биримизнинг зиммасидаги муҳим вазифа бўлиб қолаверади.

Бугун ичимлик сув ва каналлизация тармоқларини ривожлантириш давлат сийсати даражасига кўтарилган бир вақтда жамиятнинг барча саяё-ҳаракатлари мамлакатимизда сувдан оқилона фойдаланиш, унинг сифати ва хавфсизлигини таъминлашдақ устувор вазифага йўналтирилиши бежиз эмас. Зеро, аҳолининг бундай замонавий имкониятлардан баҳрамандлик даражаси давлат ва жамият барқарорлигини таъминлаб берувчи устувор кўрсаткичлардан биридир.

Бугуннинг гапи

ФУҚАРОЛАР СОҒЛИҒИНИ САҚЛАБ ҚОЛИШДАН МУҲИМ ВАЗИФА ЙЎҚ



Дилором
ТОШМУХАМЕДОВА,
Олий Мажлис Сенатининг
Ешлар, маданият ва спорт
масалалари кўмитаси
раиси ўринбосари

Бугун бутун дунё давлатлари коронавирус эпидемиясидан тобора жиддий жабр кўрмоқда, юзага келган ўта оғир ва мураккаб шароит, биринчи навбатда, башариятдан янада хушёр ва огоҳ бўлишни талаб этмоқда. Жонс Хопкинс университети маълумотларига кўра, жаҳон бўйича COVID-19 касаллигидан вафот этганлар сони 600 минг нафардан ошди, 14,1 миллион нафардан ортқ одам ушбу вирусга чалинган. Коронавирус юктирганлар сони, афсуски, кундан кунга рекорд даражада кўпайиб бормоқда.

Таассуфки, Ўзбекистонда ҳам бу борадаги ахвол қоникарли даражада эмас. Давлатимиз раҳбари 20 июль куни ўтказган видеоселектор йиғилишида маълум қилингандек, мамлакатимизда пандемия билан боғлиқ вазият мураккаблигича қолмоқда, жумладан, охириги тўрт кунда мамлакат бўйича янги аниқланган 2 136 нафар беморнинг 1 218 нафари (яъни, 57 фоизи) пойтахтимиз ва Тошкент вилояти ҳиссасига тўғри келади.

Коронавирусга чалинган фуқаролар сони янада ошиб бориши мумкинлигини алоҳида таъкидлар экан, Президентимиз COVID-19 инфекциясига қарши кураш борасида олиб борилаётган ишларни чуқур танқидий таҳлил қилди ҳамда шуни инобатга олиб, мутасаддилар олди-га қисқа муддатларда ушбу касалликка чалинганларни даволаш учун яратилган кўшимча ўрин-жойлар сони, биринчи навбатда, олий ўқув юртлари ётоқхоналари, ёпиқ спорт майдонлари ва бошқа ситими катта бино-иншоотлар ҳисобига камда икки-уч баробар оширилишини таъминлаш вазифасини қўйди.

Шунингдек, чет давлатларда ўпкаси яллигланган ҳар бир беморга зудлик билан кислород концентраторлари ёрдамида ҳаво олиши енгиллаштирилиб, қўлга пульсоксиметр тақилаётгани, бу билан унинг нафас етишмовчилиги бартараф қилинаётгани айтилиб, ҳукумат раҳбарига мазкур тиббиёт жиҳозларини имкон қадар қисқа муддатларда мамлакатимизга етказиш топшириғи берилди.

Бунинг учун, агар керак бўлса, махсус самолёт ажратилиши, тadbиркорлар томонидан кислород концентраторларини Ўзбекистонга олиб кириш тартиб-таомилларини енгиллаштириш чоралари кўрилиши лозимлиги қайд этилди.

Афсуски, фуқароларни ҳимоя қилиш бўйича тегишли чора-тадбирлар кўри-

лаётганига қарамай, касаллик тарқалиши ва ўлим ҳолатлари кўпаймоқда. Бу эса жойларда амалга оширилаётган ишлар тизимли тартибга солилмагани, қатор камчиликларга йўл қўйлаётганидан далолат беради.

Биринчидан, бирламчи тиббий хиз-

мат бирламчи тиббиёт ходимлари сони кўпайтириш, уларнинг билим ва малакаларини ошириш мақсадида амалий ўқув машғулоти ўтказиш, ушбу тизим яхлит бир механизм сифатида фаолият юритиш учун эпидемиологлар томонидан аниқ чоралар белгиланишини тақозо этади.

Иккинчидан, Инновацион соғлиқни сақлаш миллий палатаси томонидан COVID-19 инфекцияси енгил кечаётган беморларни даволаш бўйича вақтинчалик клиник кўрсатмалар ишлаб чиқилган. Эндиликда бугунги эпидемиологик вазиятни ҳисобга олиб, тиббий мутахассислар томонидан ёрдам кўрсатишнинг барча босқичларида бажариладиган ҳаракатлар алгоритмлари ва стандартларини ҳам ишлаб чиқиш ҳамда шифокорларнинг ҳар бир хатти-ҳаракатлари шунга асослангани мақсадга мувофиқ. Қолаверса, тест ўтказувчи энг замонавий ускуналарни мамлакатга олиб келиш ва сифатли лабораторияларни кўпайтириш зарур.

Шунингдек, ЖССТ тавсияси ҳамда ривожланган давлатларнинг пандемияга қарши кураш бўйича самарали тажрибасидан келиб чиқиб, коронавирусга ПЗР таҳлили (инфекцияни аниқлашда юқори сезгирликка эга бўлган текшириш усули) олиш тизимини муаммаллаштириш ва аҳолини тестдан ўтказишни кескин кўпайтириш ҳам фойдадан холи бўлмайди.

Учинчидан, бугунги кундаги статистика ҳар куни коронавирус юктириб олаётганларнинг қарийб 70 фоизи аҳоли орасида аниқланаётганидан далолат бермоқда. Аммо одамлар орасида клиник белгиларсиз касаллик тарқатувчига айланиб қолиш эҳтимоли борлиги кўпчилиكنинг парвосига ҳам келаётгани йўқ.

Шу боис, айниқса, мамлакатимизнинг бошқа ҳудудларига қараганда пойтахтимизда вазият оғирлигини инобатга олиб, касаллик занжирини узиш учун зарурат бўлмаганида бошқалар билан мулоқотга киришмаслик, аҳоли гавжум жойларда карантин тартибларига сўзсиз итоат этиш, бемақсад тўпланмаслик юзасидан амалий чоралар кўриш, ҳар бир одамнинг шахсий масъулияти ҳақидаги тарғибот ишларини кучайтириш, шу жумладан, коронавирус инфекциясига қарши кураш самарадорлигини ошириш бўйича белгилаб берилган вазифалар ижросини таъминлаш бўйича қатъий депутатлик ва жамоатчилик назоратини ўрнатиш талаб этилади.

Тўртинчидан, бугун, айниқса, юзага келган айрим камчиликларни ижтимоий тармоқлар орқали бўрттириб кўрсатиш, масаланинг туб моҳиятини англаб етмасдан ўринсиз иддаолар қилиш, бир томонлама ва ноҳолис ҳар-барлар тарқатиш "урф"га айланиб бормоқда. Бу каби ҳолатлар одамларни чағлатишга, уларда норозилик қайғи-ятти ўйғонишига сабаб бўлиши мумкин. Ваҳоланки, дунёнинг манаман деган давлатлари ҳам кўринмас бало олдида боши берк кўчага кириб қолаётган бир вақтда иш бор жойда учраши табиий бўлган камчиликларни шунчаки санаб бериш эмас, балки уларни тугатишга қўлимиздан келганича амалий ҳисса қўшсак, мақсадга мувофиқ бўларди.

Бешинчидан, бугун бизга COVID-19 бераётган аччиқ сабоқлардан хулоса чиқариб, "Фуқаролар соғлигини сақлаш тўғрисида"ги, "Аҳолининг санитария-эпидемиологик осойишталиги тўғрисида"ги, "Дори воситалари ва фармацевтика фаолияти тўғрисида"ги қонулар ва соҳага оид бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қайта инвентаризациядан ўтказиш ва илғор халқаро амалиёт, бугунги замон талабларини эътиборда тутиб такомиллаштирган ҳолда янги тахрирларда ишлаб чиқиш ва қабул қилиш лозим.

Умуман, кўринмас балога қарши курашда барча соҳа вакиллари ҳамжиҳат бўлиши, ўзаро ҳамкорликда яқдил ҳаракат қилиши, пандемияга қарши кураш стратегиясини тубдан ўзгартирган ҳолда ҳозирги мураккаб шароитга мос энг кучли, энг таъсирчан воситаларни ишга солиш, давлат ва ҳусусий тиббиёт тизими, барча идораларнинг доимо сафарбар ҳолатда бўлиши ва самарали ишлаши, шифокорларнинг фидойилиги, халқимизнинг онглилиги бизнинг асосий қуролимиз бўлиши муҳим аҳамият касб этади.

Давлатимиз раҳбари видеоселектор йиғилишида алоҳида қайд этганидек: "Ҳар бир раҳбар бугунги кунда фуқароларимизнинг соғлигини сақлаб қолишдан муҳим вазифаси йўқлигини англаш шарт".



Шоҳиста БАКИЕВА,
Вирусология илмий-текшириш
институтини клиникаси
инфекционист шифокори

Давлатимиз раҳбари мамлакатимизда коронавирус инфекциясига қарши кураш борасида олиб борилаётган ишларнинг чуқур танқидий таҳлилга бағишланган йиғилишда тизимдаги қўлгина муаммоларга алоҳида ургу берди. Муаммоларнинг ечими ҳақида аниқ кўрсатмалар берди.

Масалан, охириги тўрт кун ичида касалланганлар сони кескин ошгани, унинг 57 фоизи Тошкент шаҳри ва вилояти ҳиссасига тўғри келаётгани бу муаммога янада жиддийроқ ёндашиш кераклигини тақозо этмоқда. Мавжуд шифохоналар касалланганлар билан тўлгани сабабли турли муаммолар юзага келаётган эди. Зарарланган-



Наримон УМАРОВ,
Олий Мажлис Қонунчилик
палатаси спикери
ўринбосари

Саломатлик — туман бойлик. Шу кунгача ушбу мақоли ҳада-беҳуда ишлатар эди-у, магазини доим ҳам чакмасдик. Мана ярим йилдирки, коронавирус пандемияси шароитида ушбу нақлнинг ҳақиқий маъносини англаб етдик. Дарҳақиқат, қарантинда қўлгина қадриятларнинг биз учун муҳим нарсаларнинг мазмуни умуман ўзгариб кетди.

Коронавирус кириб келишидан бир

ҲАР БИР БЕМОРНИНГ ОИЛАСИ БАҒРИГА ҚАЙТИШИГА КЎМАК КЎРСАТАЁТГАН ШИФОКОРЛАР МЕҲНАТИ ВА ЖАСОРАТИ ҲАР ҚАНЧА ТАҲСИНГА САЗОВОР

ларга малакали ёрдам кўрсатиш мақсадида янги шифохоналарнинг ташкил этилаётгани, ҳусусий шифохоналарга ҳам инфекция юктирганларни даволаш учун имконият берилаётгани беморлар билан бир қаторда шифокорларга ҳам қўлайлик туғдирди. Бундан ташқари, юртимизда ўпканинг сунъий вентилияцияси (ИВЛ) аппаратиға эҳтиёж катта бўлмаганлиги сабабли бунга унчалик жиддий эътибор берилмаган. Лекин ҳозирги пандемия ҳолати бу аппаратларнинг қанчалик зарурлигини кўрсатди. Президентимиз кўрсатмасига биноан, бундай аппарат чет элдан кўп миқдорда олиб келинадиган бўлди. Айниқса, шифокорларга ҳурмат ва улар меҳнатининг юксак даражада қадрланиши, турли давлат мукофотларига тавсия этилиши биз тиббиёт ходимларига бўлган алоҳида эътибор, деб ўйлайман. Буни эшитиб хурсанд бўлдим, чунки мен ҳам тиббиёт ходимиман.

Охириги пайтларда тизимдаги айрим камчиликлар халқимизнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлаётган эди. Тиббиёт соҳасининг айрим жабҳалари, ҳусусан, юқори касалликларни даволаш йўналишида ривожланиш бироз орқада қолаётган. Лекин ҳозирги вазиятда айнаи шу йўналишни ривожлантиришга катта аҳамият қаратилаётгани кейинчалик бошқа касалликлар эпидемиясининг олдини олишга ҳам замин бўлади. Тиббиёт ходимларининг иш ҳақини ўз вақтида олиши бўйича ҳам муам-



молар борлигини инкор эта олмаймиз. Эндиликда бу муаммо ҳам ҳал қилинади. Шифокорлар ўзлари фаолият юритаётган муассасада ўрнатилган ти-жорат банкларининг кассаларидан иш ҳақини ўз вақтида олишлари мумкин. Бу, албатта, ҳозирги инқироз пайтида тиббиёт ходимларига яратилган яна бир қўлайлик бўлди.

Мазкур ғамхўрлик ва эътиборни ҳар бир тиббиёт ходими ҳис қилиб турибди. Бундай рағбатлантириш ҳам маънавий, ҳам моддий жиҳатдан бизга куч

бағишлайди, зиммамиздаги вазифани аъло даражада бажаришга янада катта маъсулият юклайди.

Инсон ҳар доим ўз касби-га содиқ бўлса, унинг мукофоти албатта бўлади. Пандемияни енгишда ҳар бир шифокор, ҳар бир ҳамшира, умуман тиббиёт ходимининг ўрни алоҳида. Шифокор ва ҳамшираларимиз ҳозир беморларимизга қалбини бериб, соғлигини, жонини хатарга қўйиб ишлаётганининг ўзи катта жасорат. Шифокор 14 кун давомида уй-ига бормасдан, беморларга елкадош бўлиб, ўз билим ва салоҳиятини максимал даражада қўллаб, беморларнинг оёққа туриши, оиласи бағрига қайтишига кўмак кўрсатиши бу жуда катта қаҳрамонлик. Ташқаридан қуятсак, кимдир олдингизда аксирса, хавотирга тушасиз.

Лекин тиббиёт ходимлари бемор билан юзма-юз туриб, уларнинг саломатлиги учун парвона. Тўғри, махсус ҳимоя кийимларимиз бор, лекин қанчадан қанча тиббиёт ходимлари зарарлангани, ҳатто ўлим ҳолатлари юз бергани бу инфекциядан ҳеч ким тўлиқ ҳимояланмаганини кўрсатмоқда. Шуни англаган ҳолда инфекция ўчоғига кириб, Типпо-крат қасамёдиға содиқ қилиб, иш олиб бораётган шифокору ҳамшираларнинг бу фидойилиги асп қаҳрамонлик эмасми?

БИРЛАШИБ, БУ ОФАТНИ ЕНГАМИЗ

неча ой олдин ҳукумат томонидан ўз вақтида ўрнатилган чекловлар, оммавий ахборот воситаларимизнинг фаол тарғиботи ва, энг асосийи, халқимизнинг ҳавфни тўғри англаб етгани боис касаллик маълум вақтга жиловланди. Аммо қўпгина хориж мамлакатларида бўлгани каби касалликнинг иккинчи тўлқини биринчисидан бир неча баробар кучли келди. Биринчи тўлқиндаги бир ойда касалланганлар миқдори бугунги кунда мусаян соатлар ичида аниқланмоқда. Афсуски, касалликдан вафот этганлар сони ҳам бир неча баравар кўпайди.

Ўз-ўзидан босимнинг ортиб кетиши касалликка қарши курашда шифокорлар ва санитария-осойишталик марказлари ходимларининг иш сифати ва самарадорлигига салбий таъсир ўтказмасдан қолмади. Тиббиёт ходимлари, қойқалар, тест олиш компонентлари сони касаллик ўсиш динамикасига номуносивиблиги сабабли қийинчиликлар келиб қолди.

Буни бартараф этиш бўйича бир неча йиғилишларда Президентимиз томонидан қатъий топшириқлар берилди ҳамда зарурий барча чораларни кўриш лозимлиги таъкидланди. Албатта, топшириқлар ижросини таъминлаш учун қўшимча қойқалар шакллантирилди, зарурий дори воситалари захиралари

яратилди, касалликнинг енгил формасидаги уйда даволанаётганларга bepул дори воситалари етказиладиган бўлди, уларга хизмат кўрсатувчи тезкор гуруҳлар сони оширилди.

Аммо тан олиш керакики, давлат ҳар қанча ҳаракат қилмасин, бу душман устидан ғолиб бўлиш учун бунинг ўзи етарли бўлмайди. Вирусга қарши жангда давлатнинг асосий таянчи халқимиз, одамларимиз ҳисобланади. Барча соҳалар, барча фуқаролар учун қийин бўлиб турган даврда ҳар бир киши белгиланган талабларга, карантин қоидаларига қатъий амал қилишини сўраб қоламиз.

Доно халқимизда касалликни даволашдан кўра олдини олган маълум, деган нақл бор. Ушбу вирус ҳам бизга юкмаган пайтда ҳимоя воситаларини қўллаган тақдиримизда оддий зарардан фарқи йўқ. Шунчалар кучсиз ва ожиз, аммо эҳтиёсизлигимиз ёки бошқа сабаб билан ичимизга тушиб олса, унинг куч-қудрати оғир боради. Ўзимиз билан бирга атрофимиздаги яқинларимизга ҳам ҳужумга ўтади.

Шу боис, соғлигимиз, ақилларимиз тақдир учун, энг аввало, ўзимиз барча масъулиятни зиммамизга олган ҳолда касалликнинг яқинлашишига, қадрили инсонларимизга зарар етказишига йўл қўймайлик. Биргина қилинган бефарқ-

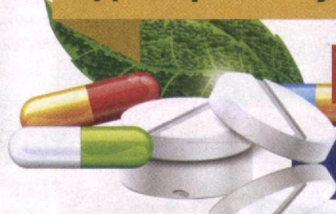
лик сабаб қанчадан-қанча муаммолар, оғриқлар, айрилиқлар келиб чиқаётганини барчамиз кўриб, билиб турибмиз.

Шунинг учун ҳушёрлигини ҳар қачонгидан кучайтириб, бепарволик, лоқайдлик сингари иллатларга чек қўйиш даркор. Бу орқали биз нафақат ўзимизни асраймиз, балки аҳолини оғир ётган юртдошларимизга шифокорларнинг янада кўпроқ вақт ажратиши, эътибор бериши натижасида уларнинг соғайишига ҳисса қўшган бўламиз.

Вирусга қарши кураш урушга ўхшатилаётгани бежиз эмас. Бу ҳақиқий кураш. Жангда эса икки хил қаҳрамонлар бўлади. Биринчиси ёвга бевосита қарши чиқаётган шифокорлар бўлса, иккинчиси уларнинг қўллаб-қувватлайдиган, далда бериб турадиган, ўз меҳнати билан курашаётган фронт ортдагилар — аҳолиимиздир. Яъни ушбу икки фронт бирлашиб, ягона кучга айлansa, ғалаба, албатта, биз томонда бўлади.

Халқимиз қўллаб офатлар, фалокатлар қаршидада ўзлигини йўқотмай, синовлардан ғолиб бўлиб, тобланиб чиққан. Бугунги кунлар ҳам ана шундай синов палласи. Ишончимиз қомилки, бу синовларни ҳам бир мушт бўлиб, ақиллик, ҳамжиҳатликда, сабр-матонат билан енгиб, албатта, фаровон ҳаётимизни изга туширишга эришамиз.

Долзарб мавзу



Лутфулла СУВОНОВ,
"Янги Ўзбекистон" муҳбири

Мана, бир неча ойлاردан буён юртимизда "Covid-19"га қарши курашиб келинмоқда. Кимдир дорихонага югурган, кимдир антибиотик ва қимматбаҳо дориларга қўл силтаб, халқ табобатига юзланмоқда. Энг муҳими, тиббий маданият ва соғлом турмуш тарзи ҳар қачонгидан ҳам долзарб бўлиб бормоқда.

Давлатимиз раҳбари раислигида 20 июль куни ҳудудларда коронавирус инфекцияси тарқалишини қамайтириш ҳамда иқтисодиётнинг барқарорлигини таъминлаш масалалари бўйича ўтказилган видеоселектор йиғилишида юртимиздаги эпидемиологик ҳолат, аҳоли муносабатлари, шошилиқ тиббий ёрдам машиналари, дори-дармон таъминоти бўйича ҳолат таҳлил қилинди.

Йиғилишда ҳар бир ҳудуд эҳтиёжидан келиб чиқиб, етарлича дори-дармон, тиббий буюмлар

НАФСИГА ҚЎЛ БЎЛГАН "ТАДБИРКОРЛАР"

ноқонуний фаолияти учун қандай жавоб беради?

ва тест тизимлари билан таъминлаш, тиббиёт ходимларини моддий рағбатлантириш манбалари белгиланди.

Таъкидлаш жоизки, бугун коронавирусга қарши профилактика учун аҳоли ўртасида "Арбидол", "Эргоферон" каби дори воситаларига бўлган талаб кескин ошмоқда.

Кўрилаётган чора-тадбирларга қарамай, пандемия давригача 25-32 минг сўм атрофида сотилган "Эргоферон" дори воситасининг ҳозирги нархи 120 минг сўм бўлса, қутиси 45 минг сўмдан сотилган "Арбидол" эса 400-600 минг сўмдан пулланмоқда. Афсуски, шундай синовли кунларда ўз фойдасини кўзлаётган "тадбиркорлар" борлиги киши кўнглини хира қилиши табиий.

Бош прокуратура ҳузуридаги Иқтисодий жиноятларга қарши курашиш департаментининг Тошкент шаҳар бошқармаси томонидан ўтказилган рейдларда талаб юқори ва дорихоналарда топиш қийин бўлган ушбу дориларнинг ноқонуний савдосини ташкил этаётган сохта тадбиркорлар аниқла-ниб, тегишли жазо чоралари қўлланилмоқда.

Пойтахтимизнинг Мирзо Улўғбек туманида айнаи пайтда 179 та дорихона фаолият кўрсатмоқда. Департаментнинг туман бўлими ва тегишли таш-

килотлар томонидан дорилар нархини сунъий оширмаслик бўйича ҳар бир дорихона эгаси ва ходимларига оғохлатириш хатлари берилди.

— Сўнгги пайтларда дори воситаларини ноқонуний равишда, қўлда сотиш ҳолатлари кўпаймоқда, — дейди департаментнинг Мирзо Улўғбек тумани бўлими бошлиғи Бахтиёр Мўминов. — Айниқса, ижтимоий тармоқларда дори воситаларини асоссиз равишда оширилган нархларда сотиш билан боғлиқ бир қатор эълоплар бериш кузатилмоқда. Ана шу муносабат билан департаментнинг туман бўлими ходимлари томонидан иккита ҳолатда 50 миллион сўмлик "Арбидол", "Эргоферон" дориларининг ноқонуний савдоси билан боғлиқ ҳолат аниқланди.

Шунингдек, департаментнинг Яққасарой тумани бўлими томонидан ўтказилган тезкор тадбирда фуқаро Шокиров (исм-фамилияси ўзгартирилган) хорижда ишлаб чиқарилган ва қўлбола усулда қадокланган "Арбидол" дори воситасининг ҳар бир донасини 450 минг сўмдан ҳисоблаб, 40 қутисини харидорга 18 миллион сўмга сотаётган пайтда ушланган.

Ҳозир аниқланган ушбу ҳолатлар юзасидан суриштурув ишлари олиб боришмоқда.

Таҳлил

ОҲАНГАРОНДАГИ ЎРГАНИШЛАР
НИМАНИ КЎРСАТДИ?

Ислохотлар замиридаги вазифалар

Ҳосил КАРИМОВ,
Элёр ЎТБАСОВ

Давлатимиз раҳбари раислигида жорий йилнинг 8 июль куни ўтказилган видеоселектор йиғилишида Охангарон туманида хизматлар соҳасида фаолият кўрсатаётган тадбиркорлик субъектлари ва бу борадаги мавжуд имкониятлар ҳамда аҳолига тақдим этилаётган хизмат турларига бўлган эҳтиёжларни аниқлаш бўйича олиб борилган ўрганиш натижалари ҳам муҳокама қилинди.



билан ривожланиб бораётган жамият ҳар куни олдимизга янги вазифаларни қўймоқда. Уларни бажаришга янгича ёндашув ҳамда қарашлар зарурлигини, тараққиётга етакловчи илғор ўсиш драйверларини илгари суришни даврининг ўзи тақозо қилмоқда.

ХИЗМАТ КЎРСАТИШ
ОБЪЕКТЛАРИ
ХАТЛАНДИ

Президентимиз шу йил 8 июнда "Тадбиркорлик фаолияти ва ўзини ўзи банд қилишни давлат томонидан тартибга солишни соддалаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги, 16 июнда "Хизматлар соҳасини қўллаб-қувватлаш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарорларни имзолади. Мазкур ҳужжатлар мазмун-моҳиятан аҳолининг турмуш шароитини яхшилаш, ишсизликка барҳам бериш, тадбиркорлик-

ни қўллаб-қувватлашга қаратилгани билан ҳам муҳим аҳамият касб этади. Улар икросини таъминлаш мақсадида дастлаб намуна сифатида республика миқёсидаги айрим ҳудудлар танланиб, ўрганишлар ўтказилди. Хусусан, Савдо-саноат палатаси томонидан амалга оширилган тадбирларнинг айнан Охангарон туманидан бошланганини юқорида таъкидлаб ўтилган имконият ва омиллар билан изоҳлаш мумкин.

Секторлар кесимидаги ўрганишлар жараёнида хизматлар соҳасидаги мавжуд корхоналар фаолияти, соҳани ривожлантириш борасидаги заҳира имкониятлар ҳамда хизмат турларига бўлган эҳтиёжларга эътибор қаратилди. Бунинг учун тумандаги 29 та маҳалла фуқаролар йиғинида асосий эътибор учта йўналишга қаратилди. Биринчиси, хизмат кўрсатиш соҳасидаги мавжуд корхоналарнинг ҳақиқий ҳолати, уларнинг муаммо ва тақлифларини ҳар бир корхона кесимида ўрганиш, иккинчиси, хизматлар соҳасида банд бўлган аҳолини расмий фаолиятга жалб этиш (ўзини ўзи банд қилиш ёки давлат рўйхатидан ўтказиш) имкониятларини ўрганиш, учинчиси, ҳар бир сектор кесимида хизматлар соҳасини ривожлантириш бўйича мавжуд имконият ва ўсиш нукталарини аниқлаш.

Бугунги кунда туманда жами 2 235 та тадбиркорлик субъекти рўйхатдан ўтган бўлиб, улардан 547 таси (305 та кичик бизнес, 242 та яқка тартибдаги тадбиркор) хизматлар соҳасида фаолият юритади. Мазкур йўналишдаги ҳар бир корхонанинг манзили ва фаолият тури аниқланиб, уларда ҳақиқатда ишлаётган ишчилар сони, фаолиятини кенгайтириш имконияти, муаммо ва тақлифлари ўрганилди. 162 та тадбиркор (шундан 62 таси кичик бизнес субъекти, 100 таси яқка тартибдаги та-

биркор) кредит, бўш ер ёки бино ажратилмаган бўлса, фаолиятини кенгайтириш имконияти борлигини билдирди. Натижада қўшимча 783 та янги иш ўрни яратилиши мумкин.

Корхоналардаги иш ўринлари билан жойига чиқиб танишилганда, 85 та ҳолатда ҳақиқатда ишлаётганлар, солиқ ва статистик ҳисоботларда кўрсатилганлар сонида тафовут борлиги аниқланди. Хусусан, улғуржи ва чакана савдо фаолияти билан шуғулланаётган "Ohangaron Hamro Agroservis" МЧЖнинг иш ўринлари сони статистик ҳисоботда 1 та, солиқ ҳисоботида 2 та қайд этилган, ҳақиқатда эса корхонада 6 нафар ходим фаолият кўрсатаяпти.

ТАРҒИБОТЛАР
САМАРАСИ

Ўтказилган хатловларда хизмат кўрсатишнинг 50 дан ортиқ турида фаолият юритаётган 1 396 нафар жисмоний шахс аниқланган. Жумладан, уларнинг аксарияти йирик ва майда соҳли чорва молларини парвариш қилиш, қурилиш-таъмирлаш, деҳқончилик, аграр

СЕКТОРЛАР
ИХТИСОСЛАШТИРИЛАДИ

Ўрганиш натижаларидан келиб чиқиб, қолаверса, секторлар жойлашувининг ўзига хослиги ва аҳолининг шароитини инобатга олган ҳолда ҳар бир секторда хизматлар соҳасини ривожлантириш бўйича йирик лойиҳаларни амалга оширишга ихтисослашган ўсиш нукталари белгилаб олинди. Хусусан, 1-сектор ҳудудида чорвачилик

ва пиллачиларни ривожлантириш эвазига гўшт, сут ва жунни қайта ишлаш ҳамда етказиб бериш бўйича кластерларни яратиш мақсадга мувофиқ деб топилди. 2-секторда тоғ, сув ва экотуризмни ривожлантириш ҳамда туризм учун зарур бўлган хизмат турларини ташкил этиш устуворлик касб этади. 3-сектор ҳудудида Охангарон сув омбори жойлашган инноватга олинб, баллиқ етиштириш бўйича йирик лойиҳаларни амалга ошириш ва баллиқчилик саноати ҳамда логистикасини яратиш мумкин. 4-секторда эса Янги Ангрен ИЭС имкониятларидан фойдаланиб, гидропоника услусида замонавий иссиқхоналар ташкил этиш энг мақбул йўл ҳисобланади.

Шу ўринда бир мулоҳаза туғилади. Ўзини ўзи банд қилиш тизимига киритилган 67 та фаолият турининг аксарияти оилавий ва яқка тартибдаги тадбиркорлик фаолияти турларига мос келади. Шундан келиб чиқиб, амалдаги кичик тадбиркорлик субъектларининг ўзини ўзи банд қилиш тизимига сунъий равишда ўтиб кетиши хавфи юзага келмайдими? Бизнингча, бундай хавф бўлади, сабаби, ўзини ўзи банд қилиш тизимидаги имтиёزلардан фойдаланиб қолишга интилувчилар ҳам пайдо бўлиши табиий. Шу боис, бундай ҳолатларнинг олдини олиш мақсадида солиқ ва статистик қузувнинг самарали механизмларини жорий этиш мақсадга мувофиқ.

Хулоса ўрнида айтиш жоизки, белгилаб олинган ўсиш нукталари асосида ташкил этиладиган фаолият турлари нафақат Охангароннинг ривожига ҳисса қўшади, балки туман республика миқёсининг ўзига хос тараққиёт марказларидан бирига айланишига ҳам хизмат қилади.

Қонун лойиҳаси муҳокамаси

ДАВЛАТ ХИЗМАТЧИЛАРИНИНГ
МОЛ-МУЛКИНИ ДЕКЛАРАЦИЯЛАШ

коррупциянинг олдини оладими?

Баходир ИСМОИЛОВ,
Бош прокуратура академияси
Коррупцияга қарши курашиш
илмий таълим маркази
бошлиғи,
Умид АБДУРАХИМОВ,
Бош прокуратура академияси
магистранти

Ўзбекистонда коррупцияга қарши курашиш давлат сиёсатининг асосий йўналишларидан биридир. Мамлакатимизда бу йўналишдаги ишларнинг турли жиҳатларини тартибга солувчи, коррупцияга оид хавф-хатарлар ҳамда мансабдор шахсларнинг мансабларини оширувчи 10 дан ортиқ қонун ва 40 дан ортиқ қонуности ҳужжат қабул қилинган.



Коррупциянинг олдини олишнинг энг самарали усулларида бири давлат органлари ва муассасалари мансабдор шахслари устидан молиявий ва бошқа назорат чораларини кучайтиришдир. Президентимизнинг 2020 йил 29 июндаги "Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармонида Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг асосий вазифа ва фаолият йўналишларидан бири этиб давлат хизматчиларининг даромад ва мол-мулкни декларация қилиш тизимини жорий этиш ва самарали фаолият кўрсатиши ҳамда декларацияларнинг ҳаққонийлиги текширилишини ташкил қи-

лиш, шунингдек, ушбу жараёнда аниқланган коррупция ҳолатларига ўз вақтида таъсир чоралари қўрилишини таъминлаш белгиланди.

Шунингдек, агентликка Адлия вазирлиги, Бош прокуратура ва бошқа манфаатдор идоралар билан биргаликда халқаро экспертларни жалб этган ҳолда, уч ой муддатда "Давлат хизматчиларининг даромадлари, мол-мулк ва манфаатлар тўғрисидаги декларация қилиш тўғрисида"ги қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш вазифаси юклатилди.

Давлат хизматчиларининг мулкий декларация тизими коррупциянинг олдини олиш, ноқонуний бойиш ва манфаатлар тўқнашувини аниқлашнинг қудратли

воситасидир. Жаҳон банки маълумотларига кўра, 160 дан ортиқ мамлакат активлар декларацияси талабларини жорий этган. ЕХҲТга аъзо мамлакатларнинг аксариятида активларнинг декларациялашнинг кенг жамоатчилик учун ошора тизими йўлга қўйилган. Декларацияларнинг оммавийлиги, яъни жамоатчилик учун очиклиги уларнинг коррупцияга қарши курашишдаги аҳамиятини янада оширади. Зеро, фуқаролик жамияти ва журналистлар кўпинча коррупцияга қарши курашувчи органлар томонидан декларацияларнинг ҳаққонийлигини расмий текширишнинг бошланишига олиб келадиган номувофиқликларни аниқлашда асосий роль ўйнамоқда.

Коррупцияга қарши амалдаги халқаро стандартлар, жумладан, БМТнинг Коррупцияга қарши конвенцияси ва бошқа қатор ҳуқуқий ҳужжатларда давлат хизматчилари томонидан активларнинг эълон қилиниши коррупцияга қарши самарали восита экани эътироф этилган.

Айтиш кераки, активларни декларациялаш тизими аксарият мамлакатларда мавжуд бўлишига қарамай, бу борада ягона стандартлар мавжуд эмас. Ҳар бир мамлакат декларация тизими ўзига хос хусусиятларга эга. Бироқ бу борада барча тизимларнинг умумий мақсади икки асосий масала атрофида бирлашган: ноқонуний бойишнинг олдини олиш ва манфаатлар тўқнашувини ҳал қилиш.

Шу ўринда ушбу икки тушунчага изоҳ бериб ўтасак. Ноқонуний бойлик орттириш — давлат органи, давлат иштирокидаги ташкилот ёки фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи мансабдор шахсининг даромад ва мол-мулк декларациясида назарда тутилган пул маблағи ёки мулкидан ортиқ бойлик орттириши ва мансабдор шахс ушбу мол-мулкнинг қонуний манбалари ҳақида ишонарли далилларни тақдим қила олмаслиги.

Манфаатлар тўқнашуви — шахсий (бевосита ёки билвосита) манфаатдорлик шахсининг мансаб ёки хизмат мажбуриятларини лозим даражада бажаришига таъсир кўрсатаётган ёхуд таъсир кўрсатиши мумкин бўлган ҳамда шахсий манфаатдорлик билан фуқароларнинг, ташкилотларнинг, жамиятнинг ёки давлатнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари ўртасида қарама-қаршилик юзага келаётган ёки юзага келиши мумкин бўлган вазият.

Айни кунларда мамлакатимизда кенг жамоатчилик иштирокида қизғин муҳокама қилинаётган "Давлат фуқаролик хизмати тўғрисида"ги қонун лойиҳасида давлат фуқаролик хизматчилари ва уларнинг оила аъзоларининг даромадлари, мол-мулк ва қўл миқдордаги харажатларини декларация қилиш тартиби жорий этилиши кўзда тутилмоқда. Унга мувофиқ, давлат фуқаролик хизматчилари ҳар йили ўзининг ва оила аъзоларининг даромадлари, мол-мулк ва қўл миқдордаги харажатлари ҳақида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда декларация топириши шарт. Шу билан бирга, Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан белгиланган рўйхатда айрим тоифадаги давлат фуқаролик хизматчилари, шу жумладан, уларнинг яқин қариндошларининг кенгайтирилган доирасига нисбатан даромадлари, мол-мулк ва қўл миқдордаги харажатларни декларация қилиш юзасидан қўшимча талаблар белгиланиши мумкин.

Декларация топирилгани ҳақидаги маълумотлар номзоднинг давлат фуқаролик хизматидаги киришидан олдин қадрлар бўлиналари томонидан текширилади. Давлат фуқаролик хизматчиси давлат фуқаролик хизматини тугатган кундан бошлаб ўн иш куни ичида охириги ўн икки ой учун декларация тақдим этади. Бу жараён тўғри ва тўлиқ амалга оширилгани қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда давлат солиқ органи томонидан текширилади. Давлат фуқаролик хизматчилари ва оила аъзоларининг даромадлари мол-мулк ва қўл миқдордаги

харажатлари тўғрисидаги декларацияда келтирилган маълумотлар белгиланган тартибда чоп этилади, махфий ва қонун билан ҳимоя қилинадиган бошқа турдаги маълумотлар бундан мустасно.

Хулоса қилиш мумкинки, жисмоний шахсларнинг даромад ва харажатлари тўғрисида декларация амалиёти бутун дунёда коррупция ҳуқуқбузарликлари қарши курашишда кенг тарқалган институтдир. Декларация, унда баён этилган маълумотларнинг ошқоралиги давлат хизматига қўрсатган хизматлари асосида кириш учун зарурий шарт ҳисобланади.

Шунингдек, жаҳон амалиётида парламент аъзолари учун ҳам тадбиркорлик ва хусусий шахслар манфаатларини ҳимоя қилишни чеклашга қаратилган активларни декларациялаш тизими кенг тарқалган. Жисмоний шахсларнинг умумий декларацияси шаффофлик, ҳисобдорлик ва давлатнинг иқтисодий ўсишини кафолатлайдиган муҳим восита саналади. Хорижий давлатларда давлат мансабдор шахсларининг декларация тизимига тўлиқ ва бепул кириш имконияти учун ташкилий-ҳуқуқий тартиб-таомиллар ҳам ишлаб чиқилган.

Давлат хизматчиларининг барча тоифалари учун активларни декларация қилиш тизимини жорий этиш катта ресурсларни талаб қилади. Бу жараёни тегishли тайёргарлик ишларини кўрмасдан амалга ошириш қийин. Активлар декларациясини киритишда дастлаб ижро ҳоқимияти, прокуратура, хавфсизлик идораларининг давлат хизматчилари, шунингдек, давлат иштирокидаги ҳўжалик юритувчи субъектларнинг раҳбарлари билан чеклиниш тақлиф этилади.

Мустақиллик ва дахлсизлик муаммоси билан боғлиқ ҳолда парламент аъзолари ва судьялар учун активлар декларациясини жорий этиш кейинги босқичда амалга оширилиши мумкин ва буни тегishли органларнинг институтлари орқали амалга оширилиши мақсадга мувофиқ.

Активлар декларациясининг киритилиши муносабати билан нотўғри маълумотлар тақдим этганлик ёки декларация тақдим этмаганлик учун дастлаб интизомий, маъмурий чораларни қўллаш лозим бўлади. Кейинчалик юқори лавозимли мансабдор шахсларга нисбатан нотўғри маълумотлар тақдим этганлик ёки декларация тақдим этмаганлик учун жиноий жавобгарлик жорий этилиши мумкин.

Илм-фан



Жанубий Кореядаги “Chonnam” университетининг докторантура босқичида илмий изланишлар қилаётган Феруз Ҳамидовга кунларнинг бирида ўз юрти — Бухородан телефон бўлади. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат хизматларини ривожлантириш агентлиги Бухоро филиалидан уни чет элда ўқиётган ватандошлар, малакали мутахассислар ҳамда вилоятдаги тиббиёт йўналишининг раҳбар вакиллари билан бўладиган онлайн мулоқотга таклиф этишади. У уша учрашувда қатнашади ҳамда Ватанига қайтиб ишлаш учун берилган таклифни қабул қилади...

Ватандошимизга қанча маош ваъда қилинган мўҳим эмас. Асосийси, унга чет элликдан кам бўлмаган шарт-шароит ҳамда моддий таъминот яратиб берилса, етади. Феруз Ҳамидов асли қонглик. Бу ердаги урта мактабни тугатган, Бухоро тиббиёт институтида бакалавр, Тошкент тиббиёт академиясида магистрик даражасини олади. 2014 йили ҳали магистратурада ўқиб юрган кезлари жанубий корейлик бир гуруҳ мутахассислар талабаларни ўқитиш учун келишади. Инглиз тилини яхши

ЖАНУБИЙ КОРЕЯ УНИВЕРСИТЕТИ ДОКТОРАНТИ

проректор ва инвестор бўлиб, Ўзбекистонга қайтди

билганлиги Ферузга унда қатнашиш ва хорижийликлар билан алоқа ўрнатиш учун имконият ашигини очади. Уч ойлик курсдан сўнг корейлик мутахассислар уни ўз юртида докторантура босқичида ўқишга таклиф этишади. Орадан вақт ўтиб, Феруз битирув малакавий ишини инглиз тилида ёқлаб, “Истеъдод” жамғармаси эълон қилган грантни қўлга киритиб, Жанубий Кореяга йўл олади. У ерда тиббиётнинг саратон касалликларини ташхислаш ва даволаш йўналишида илмий изланишлар олиб борди. Шу йилнинг март ойида бўлиши режалаштирилган PhD ҳимояси пандемия сабаб номаълум муддатга қолдирилди. Бу орада эса ўз Ватанига қайтадиган бўлди.

БУ ҲАМ ҚАНДАЙ ПАЙДО БЎЛГАН ЭДИ?

— Олдинги “Истеъдод”, ҳозирги “Эл-юрт умиди” жамғармаси бўйича чет элда ўқиб қайтган ёки ўқиётган ватандошларимизнинг 40 га яқини билан шахсан мулоқот қилдим. — дейди Давлат хизматларини ривожлантириш агентлиги Бухоро филиали раҳбари Зафар Жумаев. — Кейин алоҳида телеграм гуруҳини ташкил этдик. Бу гуруҳга дунёнинг турли бурчагидан ватандошларимиз қўшилиб бошлади. Кейин улар билан Zoom платформаси орқали боғланиб, Ўзбекистонда яратиб берилиши мумкин бўлган шароитлар ҳақида таништириш таклифини илгари сурдик. Ҳокимлик ва бошқа идора раҳбарлари бизни қўллаб-қувватлади. Чет элда ўқиб ёки ишлаб юрганлар тўғрисида тўплаган маълумотларимиздан

маълум бўлдики, улар орасида тиббиёт вакиллари кўп экан. Шунинг учун илк мулоқотимиз шу соҳага бағишланди. Ана шу онлайн учрашувда Феруз Ҳамидовни вилоят тиббиёт соҳаси мутасаддиларига таништирдик. Феруз нафақат вилоятда, балки бутун республикада жуда муҳим бўлган йўналиш — саратон касаллигини эрта ташхислаш ва даволаш ҳамда томир орқали операция қилиш йўналишида мутахассис бўлиб етишган. Унинг билим ва тажрибаси биз учун муҳим. Шу конференцияда қатнашаётган Бухоро тиббиёт институти ректори унга проректорлик вазифасида ишлашни таклиф этди. Ҳокимлик ва банк мутасаддилари эса, унга вилоятга инвестиция олиб кириб, хусусий клиника очишида амалий кўмак беришни ваъда қилди.

ОЛИМНИНГ РЕЖАЛАРИ

Проректорлик вазифасида иш бошлаганига ҳали кўп бўлмаса-да, ундан келажақдаги режа ва мақсадлари ҳақида сўрадик.

— Институтда ўқитишнинг шаффоф тизимини йўлга қўйиш ниятим бор, — дейди Феруз Ҳамидов. — Бунда Жанубий Кореядаги ўзим тахсил олган университет тажрибасидан фойдаланмоқчиман. Уларда дарс жараёни, уйга вазифалар, реферат ёки мустақил иш каби топшириқларнинг ҳаммаси университетнинг ягона порталига жойлаб борилади. Ҳар бир талабага қўйилган баҳо қандай ва нимага асосланганини қўриб туради. Бундан ташқари, чет эллик мутахассисларни олиб келиб, талабалар ва шифокорлар малакасини оширишни кенг йўлга қўйиш ҳам асосий



мақсадларимдан бири. Ҳозир замон ривожланган. Айниқса, тиббиёт соҳаси вакиллари ҳар куни ўз устида ишлашлари ва малака ошириб боришлари зарур, деб ўйлайман.

“ТИББИЙ СУҒУРТАНИ ЙЎЛГА ҚЎЙИШ ВАҚТИ КЕЛДИ!”

Қаҳрамонимиз институтдаги фаолиятдан ташқари, вилоятга катта миқдорда инвестиция олиб кирди. Шу кунларда унинг саратон касаллигини томир орқали операция қилишни йўлга қўядиган хусусий клиникаси иш бошлаш арафасида. Жанубий корейлик мутахассислар билан ҳамкорликда очилмайдиган ушбу шифохонада дастлабки босқичда 30 киши иш билан таъминланади. Кеч-

ки сменада ҳам фаолият йўлга қўйилса, яна 30 киши ишга жалб этилади.

— Аҳолининг анча қисми турли касалликларга даво топиш учун пойтахтга, имкони борлар чет элга боради, — дейди у. — Биласиз, саратон касаллиги билан курашиш бемор ва унинг яқинларига жуда қimmatга тушади. Клиникамизда саратонни даволаш амалиётини йўлга қўйишдан мақсад вилоят аҳолисининг вақти ва сарф-харажатини тежаш, уларга қўлдан келганча ёрдам беришидир. Бундан ташқари, юртимизда тиббиёт суғуртасини йўлга қўйиш вақти келди. Тўғри, Сирдарё вилоятда бу тизим тест режимида бошланган. Биз ҳам клиникамизда бу тизимни биринчилардан бўлиб амалиётга киритамиз. Бу борадаги ташкилий ишларга мутасаддилар ёрдам беришмоқда.

ХУЛОСА ЎРНИДА...

Бундан бир йил олдин холамнинг бир кўзи ўзидан ўзи кўрмай қолди. Вилоят марказидаги шифохона докторлари бу масалада оқиллигини айтиб, уни пойтахтга жўнатишди. Холам боқинининг кўзи кундан-кунга хиралашар эди. Бу ердаги мутахассислар уни обдон кўридан ўтказишгач, операциядан бошқа йўли йўқлигини, бу орқа мия билан боғлиқ ҳолат бўлиб, унда пайдо бўлган шиш кўриш қобилиятига зарар етказаяётгани ва зудлик билан унга “стенд” қўйиш кераклигини айтишди. Бир ой дегадга операция учун зарур бўлган дори ва жиҳозлар келди. Операция муваффақиятли ўтди. Ҳозир холамнинг аҳоли яхши, кўриш қобилияти ҳам аста-секин тикланмоқда.

Бундай мураккаб операция амалиётининг юртимизда ўтказилиши аслида катта ютуқ. Буни тан олиш керак. Лекин масаланинг бошқа жиҳатига эътиборингизни тортмоқчиман. Бу — операция амалиётининг қimmatлиги. Тўғри, бундай тиббиёт муолажалари чет элда бундан ҳам қimmat. Аммо бизда бундай операция фақат битта жойда амалга оширилиши, яъни монополия туфайли нарх истаганча қўйилмоқда.

Феруз Ҳамидовнинг айтишича, унинг хусусий клиникасида бажариладиган амалиётлар пойтахт нархидан ўн баробар арзон бўлади. Демак, холамга ўхшаган беморларнинг нафақат соғлиги, балки чўнтаги ҳам зарар кўрмайдиган бўлади.

Соҳиба МУЛЛАЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Инновация

ОРГАНИК ЎҒИТ ОЛИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ УСУЛИ

Илғор технологиялар ҳақида гап борганида, доим хориж тажрибасидан ҳайратланишга одатланганмиз. Аммо юртимиз олимлари ҳам турли ихтиролар, фойдаланишда инновацион технологиялар яратишда улардан қолишмайди.

Ирода ТОШМАТОВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири



Президент ҳузуридаги Лойиха бошқаруви миллий агентлиги ходимлари ҳамда Давергеодез-кадастр қўмитаси таркибидagi Тупроқшунослик ва агрохимия илмий-тадқиқот институти мутахассислари буни амалда яна бир қарра исботлади.

Олимлар ўзаро ҳамкорликда органик маиший ва қишлоқ хўжалиги чиқиндиларини бразилия пашшаси (Hermelia illucens) личинкалари ёрдамида қайта ишлаб, озуқа биомассаси ва органик ўғитга айлантириш технологиясини ишлаб чиқиб, амалиётга жорий этмоқда.

Чиқиндилар йил сайин давлатларнинг экологик хавфсизлиги ва аҳоли саломатлигига жиддий хавф солувчи муаммага айланиб бормоқда. Улар атроф-муҳит, жумладан, ер ресурслари, ер усти ва ер ости сувлари, ўрмонлар ҳамда бошқа экан турларига сезиларли даражада салбий таъсир кўрсатмоқда. Бунга қарши ўз вақтида кескин чоралар кўрилма-са, урбанизация ва аҳоли сонининг ошиб бориши ҳисобига келгусида муаммо янада жиддий тус олиши эҳтимоли юқори.

Афсуски, юртимизда ҳам бу борадаги кўрсаткичлар йилдан йилга ўсиб бормоқда. Айни пайтда мамлакатимизда йилига 14-14,5 миллион тонна чиқинди ҳосил бўлади. Аҳоли сонининг



1,5 фоизга ошиши ҳисобига 2028 йилга бориб бу кўрсаткич 16-16,7 миллион тоннага етиши мумкин. Олимларимиз томонидан ишлаб чиқилган янги, тежамкор ва но-анъанавий технология эса чиқиндиларни қайта ишлашда ўзига хос янгилик бўлиши кутилмоқда.

— Ҳозир бу йўналишда амалиётда қўлланилаётган усулларнинг аксарияти иқтисодий жиҳатдан қimmat ва кўп энергия талаб этгани боис реал фойда келтирмайди, — дейди Тупроқшунослик ва агрохимия илмий-тадқиқот институти директори, биология фанлари доктори Шухрат Бобомуродов. — Биз тавсия қилаётган ечимнинг ноёблиги шундаки, унда деярли ҳар қандай озиқ-овқат чиқиндилари, жумладан, парранда ва ҳайвонлар чиқиндилари ҳам бразилия пашшаси личинкалари учун озуқа манбаи бўлади. Ушбу чиқиндиларни биоконсервация қилиш (қайта ишлаш) жараёни жуда қисқа муддатларда, патоген микроорганизмларни умуман ҳо-

сил қилмаган ҳолда юз беради. Ушбу технологияни қўллашнинг яна бир афзаллиги — жараёнда бразилия пашшаси яшаш жойини тарқ этмайди ҳамда инсонлар ва ҳайвонлар учун касалликлар манбаи ва тарқатувчиси ҳисобланмайди.

ТУПРОҚ УЧУН ҚИММАТЛИ ОЗУҚА

Чиқиндилар таркибида жуда кўп миқдорда озуқа моддалари мавжуд бўлиб, сифати пастлиги ва таъминнинг ёмонлиги сабаб кўплаб жонзотлар истеъмол қилмайди. Аммо бразилия пашшаси личинкаларига озуканинг таъми ҳеч қандай аҳамиятга эга эмас, улар берилган барча озукаларни ейди ва ўзидан биологик ўғит — зоогумус деб номланувчи компост қолдиради.

Зоогумусдан тупроқ бактериялари учун қimmatли озуқа манбаи ҳамда шўрланган тупроқлар дегрaдациясини пасайтирувчи, унумдорлигини оширувчи препаратлар ишлаб чиқаришда фойдаланиш мумкин. Одатда чиқиндиларни компостлашнинг аънавий усуллари микроорганизмлар томонидан тупроққа қўлланиладиган ҳолатга келтирилгунча қадар бир неча йил давом этади. Чиқиндиларни ёмғир чу-валчанглари ёрдамида компост-

лаш (вермикомпостлаш) орқали ушбу жараёни уч ой муддатгача тезлаштириш мумкин. Аммо бразилия пашшаси личинкалари бу ишни бир ҳафтадаёқ ундайди. Шу боис, янги технология соддалиги ҳамда балликлар ва ҳайвонлар учун оқсил манбаи эканлиги бaрoбapида тупроқ унумдорлигини оширувчи восита сифатида ҳам оммалашмоқда.

Бошқа усуллардан фарқли ўлароқ, янги технологияда чиқиндиларни механик майдалашга ҳолат қолмайди. Уларни бразилия пашшаси личинкаларининг ўзи истеъмол ва ҳазм қилиш жараёнида деярли бир хил ўлчамдаги майда заррачаларга бўлақлайди. Личинкалар органик чиқиндилар массасидан барча озуқа моддаларини ўзлаштирганидан сўнг уларнинг ҳажми 50 фоиз га камаёди. Чиқиндиларнинг ўзи эса ўсимликлар учун юқори қийматга эга, экологик тоза, сифатли ўғитга айланади.

— Бразилия пашшаси личинкалари гумуси, ўсимликлар имуномодуляторлари, агродронлар ёрдамида тупроқни диагностика қилиш усулларини биргаликда қўллаш республикаимиздаги дегрaдацияга учраган тупроқларни соғломлаштиришда ижобий натижа беради, — дейди Шухрат Бобомуродов. — Бу эса тупроқларга пестицидларнинг салбий босимини пасайтириш, унумдор ерларда сифатли мева-сабзавотлар етиштириб, аҳолини соғлом ва экологик тоза маҳсулот билан таъминлаш, қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари экспорти ҳажминини оширишга хизмат қилади.



Кашфиёт

КУМУШ НАНОЗАРРАЛАРИНИ “ТИКИШ” ОРҚАЛИ АНТИСЕПТИК ВОСИТА ИШЛАБ ЧИҚАРИЛАДИ

Рисолат МАДИЕВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Фан ва технологияларнинг тараққий этиши унинг янги соҳаларини юзага келтирмоқда. Ана шундай йўналишлардан бири нанотехнология ёки нанобиотехнологиядир. Нанотехнологиялар 1 нм.дан 100 нм.гача бўлган жисмлар (атомлар, молекулалар) ни ҳосил қилиш ва улардан фойдаланишни тадқиқ этадиган фандир.



Ўзбекистонда ҳам нанотехнология, хусусан, нанобиотехнологиялар борасида илмий тадқиқотлар олиб боришмоқда.

ЎзФА Генетика ва ўсимликлар экспериментал биологияси институтининг бир гуруҳ олимлари Хитой физика-кимё институтидаги ҳамкасблари билан ҳамкорликда бактерицид хусусиятга эга AgCl нанозарраларини микроб биологизмларига киритиш орқали антисептик восита ишлаб чиқаришнинг янги технологиясини кашф этди.

Нанобиоматериалларнинг одамда турли касалликларни кўзгатувчи патоген микроорганизмларга тез таъсир этиши исботланди. Ушбу ишланмадан тиббиётда (антисептик восита) ва қишлоқ хўжалигида экинларнинг фитопатоген замбуруғларига қарши курашда фойдаланиш мумкин.

Бундай турдаги нанобиоматериалларнинг яна бир муҳим хусусияти уларнинг вирусларга қарши тез ва самарали таъсир эта олишидир. Ҳозир нанозарраларни вирусларга қарши қўллашнинг тадқиқ этиш учун лойиха муҳокама қилинмоқда.

— Кумуш нанозарралари кичик ўлчамларда бўлгани сабабли ҳар қандай микроб хужайраси ёки вируси йўқ қилиш хусусиятига эга, — дейди институт лаборатория мудири Бахтиёр Расулов. — Наноўлчамдаги зарра хужайра деворини зарарлаши ёки унинг ичига кира олиши мумкин. Бундан ташқари, нанозарралардан ўз хужайрасига эга бўлмаган вирусларнинг ДНКси ёки РНКсини узиш

ҳисобига уларга қарши курашда ҳам фойдаланиш истиқболли катта. Таъкидлаш лозимки, вируслар хозиргача маълум бўлган кимёвий бирикмалар таъсирида йўқ бўлмаслиги мумкин, лекин уларни нанозарралар ёрдамида бутунлай йўқ қилиш бўлади.

Нанозарраларни ҳозир қўлланилаётган антибиотикларнинг ўрнига ҳам ишлатиш мумкинлиги исботланган. Антибиотикларга мослашиб бораётган микроорганизмлар одам саломатлиги учун тобора хавфли бўлиб бормоқда. Уларнинг фаолиятини чеклаш учун эса антибиотик микдорини қўпайтириш талаб этилади. Антибиотиклар нафақат микроб хужайрасига, балки инсон организмга ҳам салбий таъсир этади. Шундан келиб чиқиб, антибиотиклар ўрнини босувчи янги бирикмалар топиш замонавий фанининг олдидаги вазифалардан биридир. Масаланинг иккинчи томони, антибиотиклар вирусларга таъсир қилмайди.

Антибиотиклар ўрнига эса нанозарралардан фойдаланиш мумкин. Нанозарраларнинг яна бир афзаллиги томони, улар зарарли микроорганизмларнинг авлод қолдириш хусусиятларини йўқ қилиб қўллангандан кейин патоген микроорганизмларнинг чидамли авлодлари дунёга келса, нанозарралар қўлланганда бу ҳолат кузатишмайди. Нанозарралар муҳитда мавжуд бўлган барча хужайраларни йўқ қила олади. Маскур тадқиқот муаллифларининг ишларида ҳам ана шу муҳим жиҳатга алоҳида эътибор қаратилган. Шунингдек, нанозар-

раларни инсон организмга олиб кирувчи модда (“ташувчи”) бора-сидан изланишлар ҳам жуда аҳамиятлидир. Алоҳида синтезланган нанозарраларнинг ўлчамлари ва хусусиятларига таъсир кўрсатмайдиган ташувчи моддалар инсон саломатлигига ҳам раҳна солмаслиги талаб этилади. Олимлар табиий бирикмалардан нанозарраларни ташвида фойдаланиш-моқда. Ишланма муаллифлари бу борада фойдали бактерияларнинг табиий биологизмларидан кумуш нанозарраларини ташув-чиси сифатида фойдаланишган. Бу мақсадда илк бор ўсимликлар илдизларида яшайдиган фойдали бактериялар штаммлари (Azotobacter chroococcum XU1 ва Bradyrhizobium japonicum 36) ҳосил қилдиган биологизмларни қўллашган. Технологиянинг илмий янгилиги ана шунда кўринад.

Ишланма муаллифлари туркия-лик олимлар билан кумуш-феррит комплексли нанозарралар сақла-ган янги нанобиооситалар устида ишларни давом эттиришни режа-лаштирган. Шунингдек, лойиха доирасида кумуш-феррит нано-зарраларининг вирусларга қарши таъсирини ўрганиш ва истиқболли нанобиокомпозицияларни синтез қилиш, физик-кимёвий таъсирлаш бўйича ишлар ҳам назарда тутилган. Лойиха молияланадиган бўлса, тадқиқотлар бошланади. Нанозарралар, жумладан, кумуш нанозарраларни вируслар, хусусан, коронавируси қарши қўллаш борасида хитойлик олимларнинг эътиборга молик тадқиқотлари эъ-лон қилинган.

Флешмоб-акция

ЎЗБЕКИСТОН
ШИФОКОРЛАРИГА РАҲМАТ

касалликни бирга енгамиз!

Бошланиши 1-бетда

Дунё бўйича одамлар пандемия билан курашаётган шифокорларга турли йўллар билан миннатдорлик билдираётди. Кўпчилик асфальт устига "раҳмат" сўзини ёзиб, ижтимоий тармоқлар орқали ташаккур айтмоқда. Шифокорларга бундай миннатдорлик, шак-шубҳасиз, ҳурмат-эҳтиром ва эътироф намунасидир.

Президентимиз яқинда ўтказилган видео-селектор йиғилишида таъкидлаганидек: "Коронавирусга қарши курашишдаги ўзига хос "жанг майдони"да тиббиёт ходимлари биринчи зарбани қабул қилмоқдалар. Олдин ҳақиқатни тан олиш адолатдан бўлади. Касалларга ўз вақтида ёрдам берилса, улар шифо топади, касалхоналарни тарк этади. Лекин охириги касал тузалмагунча тиббиёт ходимлари иш жойини тарк этолмайди.

Дунё бўйлаб, хусусан, мамлакатимизда шифокорларнинг ўз касбига садоқати, халқимиз, ота-оналаримиз, фарзандларимиз соғ-

лиги йўлида туну кун қилаётган меҳнати барчамиз учун жасорат намунаси бўлмоқда".

Қайд этиш керак, пандемия даврида тиббиёт ходимларини қўллаб-қувватловчи бу каби акциялар қўллаб-қувватловчи мамлакатларда ўтказилмоқда. Масалан, Токио-2020 ёзги Олимпия ўйинларининг ташкилотчилари Олимпия боғидаги Комадзава биносини кўк рангга бўяшди. Мантиққа кўра, бу бошқа давлатлар билан бирлашиш, тушуниш, қўллаб-қувватлаш рамзидир. Skytree телеминораси ҳам худди шундай рамзий рангга бурканди.

Москвадаги Останкино телеминораси шифокорларга миннатдорлик сўзлари акс этган



видеолавҳалар билан безатилди. Шунингдек, АҚШдаги "Эмпайр-стейт-билдинг", БААдаги "Бурж Халифа", Канададаги "Си-Эн Тауэр" ва бошқа осмонўпар иншоотлар иллюминацияларга бой бўлди. Замонамиз қаҳрамонларига Google компанияси ҳам бир неча дудллари (бош саҳифада акс этувчи суратлар) ёрдамида далда бериб турди. Барча шифокорлар, ҳам-ширалар, тез ёрдам хизмати ходимлари учун "раҳмат" сўзи ёзилган анимация тайёрланди.

Л.СУВОНОВ,
"Янги Ўзбекистон" мухбири



Ҳаким йўлдошев олган сурат.

Аждодлар мероси

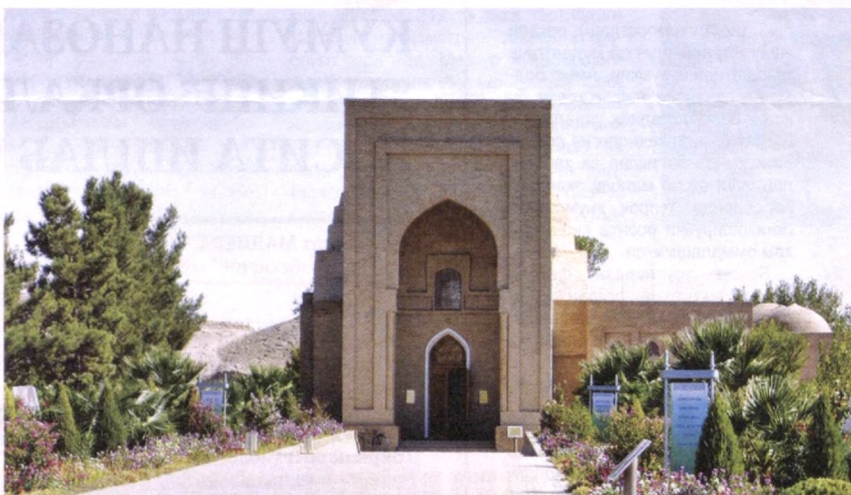
Дилноз РЎЗИЕВА,
ТДПУ умумий педагогика
кафедраси муdiri,
педагогика фанлари доктори,
профессор

Қадимдан буюк аждодларимиз, улуг саркардаю подшоҳлар, олим-фузалолар халқнинг юксак маънавиятли ва маърифатли бўлишини истаб, ўз даврининг ижтимоий шарт-шароитларидан келиб чиқиб, бундай шарафли ва масъулиятли вазибаларни амалга ошириш мақсадида чора-тадбирлар қўллаганлар. Илм-маърифат ва маънавиятнинг фидойи тарғиботчилари олим-уламолар, шоиру фузалолар бўлган. Илм-маърифат жаҳолатга қарши тура оладиган энг кучли восита хисобланган.

Шунинг учун ҳам юртимизда жаҳолатга қарши айнан маърифат билан курашиш гоёсига амал қилинади. Жумладан, Президентимиз БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида сўзлаган нутқида "Бугунги сессия иштирокчиларига БМТ Бош Ассамблеясининг "Маърифат ва диний бағрикенглик" деб номланган махсус резолюциясини қабул қилиш таклифи билан мурожаат қилмоқчиман. Бу ҳужжатнинг асосий мақсади — барчанинг таълим олиш ҳуқуқини таъминлашга, саводсизлик ва жаҳолатга барҳам беришга кўмаклашишдан иборатдир", дея таъкидлаган эди.

Буюк аждодларимиз асарларида ҳам айнан, илм, маърифатли бўлиш улуғланган. Ҳаким ат-Термизий бобоклонимиз асарларининг бош гоёси ҳам шахсни илм-маърифатли, маънавиятли бўлишга ундашдан иборат бўлган. Илмни нур қилди, шу нур — илм инсонни Аллоҳ васли томон йўналтиришини таъкидлайди. Хусусан, аллома асарларида "Маърифат ал-илм биллоҳ", яъни "Аллоҳни билим билан таниш" гоёсини илгари суради. Ватанимизда юз берган икки буюк тамаддун, яъни IX-XII ва XIV-XV асрлардаги юксак тараққиёт даврида яшаб ижод қилган буюк зотлар қолдирган бой маънавий мерос нафакат Шарқ оламида, балки жаҳон маърифатпарварлигига қўшилган улкан ҳисса ҳисобланади. Шу сабабли бутун дунё юртимизни маърифат зиёсини тарқатган муқаддас маконлардан бири сифатида ўрганишга ҳаракат қилади. Ана шундай улуг зотлардан бири, диёримизнинг энг қадимий илму маърифат марказларидан етишиб чиққан беназир олим Ҳаким ат-Термизийдир.

Бу буюк зот улуг мутафаккир ва маънавият пешволаридан бўлиб, мўъжизакор қалами самараси бўлган асарлари ва пурмаъно ҳикматларининг маъно-мазмунини ўсиб келаётган ёш авлод тарбиясида алоҳида аҳамият касб этади. Чунки аллома асарларининг ҳар бирда илм олиш ва маърифатпарварлик тарғиб қилинади. Бу ҳақда аллома ўзининг "Бадв уш-шаън Абу Абдуллоҳ" рисоласида қуйидагича ёзади: "Саккиз ёшга тўлганимда барчанинг шафқатли ва меҳрибон бўлиши Аллоҳ таоло ўз иноятини мендан дариг тутмади. Шайх менга илм сирларини ўргатиб, тинмай илм олишни тарғиб қилар эди ва иш шу



даражага етиб бордики, бутун вужудим билан сабоқ олишга интилдим. Гўдаклик чоғимданок ўйин ўрнини китоб муталаа қилиш машғулига эгналлади".

ҲАЁТ — ИМТИҲОН МАЙДОНИ

Имтиҳон бор жойда бурч, жавобгарлик, масъулият бўлади. Инсон ана шу масъулият билан дунёга келади. Барчамизнинг зиммаимизга омонат юкланган. Биз фарзандларимиз тақдирини учун ҳужайраларнинг энг олис нуқтагига, вужуднинг ҳар бир заррасига қадар жавобгар бўлган кишиларимиз. Бироқ ўзимиз айшу ишрат билан машғул бўлиб, фарзандларимиз тарбиясига бефарқ бўлсак. Улар ҳулқсиз бўлиб, жиноят йўлига кирсалар, юрагимиз бардош берармикин? Агар бирор киши фарзандимизнинг қўлига чўғ босаман, деса хотиржам қараб тураимизми? Ўйлаб ҳам ўтирмай, ҳимоясига чоғланамиз! Хўш, унда нима учун жигарбандларимизни ёмон йўллардан қайтаришни ўйламаймиз?

Гўзал хулқ ва тарбияли онанинг хислатлари, яхши феъл-атвори фарзандларида ҳам намоён бўлади. Улар ҳам оналарининг гўзал хислатларига эга бўлади. Ота эса фарзандларига мол-дунёни эмас, гўзал одоб-ахлоқли мерос қилиб қолдириши лозим. Мол-дунё кундан кунга камайиб, одоб-ахлоқ мероси эса ортиб боради. Шунингдек, Ҳаким ат-Термизийнинг ҳаётдан келтирилган иқтибос ҳам алломанинг ёшлиқдан билим эгаллагани натижасида бутун қалби билан илм олишга интилгани, ўроқлари билан ўйин ўйнаш ўрнига китоб муталааси билан машғул бўлгани алоҳида таъкидлангани барча ота-оналар учун фарзандларини ёшлиқдан билимли бўлишга, уларнинг фаоллик, ижодкорлик, мустақил фикрлаш каби фазилатларини ривожлантиришда дастур вазифасини ўтайди.

Ислом дунёсида буюк хизматлари учун "Ҳаким", яъни илмнинг ички сирларини билувчи, донишманд унвонига сазовор бўлган ватандошимиз Ҳаким ат-Термизий "Маърифат ул-асрор" асарида маърифатнинг тўқсон тўққиз сифат ва белгиси борлигини таъкидлаб, ҳар бир сифат илмли бўлишни эътироф этишини айтади. Албатта, илмли бўлиш, уни эгаллаш осон эмас.

Бунинг учун жуда оғир довлонлардан ошиб ўтиш лозим. Шу билан бирга, аллома илм эгаллаш, маърифатли бўлиш уч асосга биноан ривожланишини айтади. Яъни убудият илми, ҳуррият илми ва низоҳат рубубият илми. Айнан учинчи босқичда аллома ҳар бир кишининг илм олишга истаги, хоҳиши ва иқтидори бўлиши лозимлигини уқтиради. Маърифат ҳақида алломанинг қуйидаги ҳикмати эътиборингизни қаратмоқчимиз: "Агар сен ёмон нарсалардан сақлансанг, маърифат ўз покизалигича, тозалигича, хушбўйлиги ширинлигича қолади. Чунки маърифатга муҳаббат ҳам аралашиб кетган. Маърифатнинг поклиги, тозалиги тавҳиддандир. Унинг хушбўйлиги ҳаётдандир. Ҳаловати эса муҳаббатдандир".

Шарқ мутафаккирларидан Абу Наср Форобий, Абулқосим Фирдавсий, Абу Ҳомид Ғаззолий, Юсуф Хос Ҳожиб ва бошқалар ҳам Ҳаким ат-Термизийнинг илм ҳақидаги назариясини давом эттириб, илм, маърифат ва унинг мазмунини, таъсири, аҳамияти тўғрисида қимматли фикрларини берганлар. Абу Наср Форобийнинг "Билим, маърифат яхши ахлоқ билан безанмоғи лозим", Абу Ҳомид Ғаззолийнинг "Маърифатнинг энг юқори даражаси инсоннинг ўзини ва мартабасини билишидир", Юсуф Хос Ҳожиб "Ўқув қайда бўлса, улуглик бўлар, билим кимда бўлса буюклик бўлар" каби чуқур фалсафий маъно акс этган фикрлари бежиз айтилмаган.

МАЪРИФАТПАРВАРЛИК
МИЛЛАТИМИЗНИНГ
ҚОНИДА БОР

Бу ҳикматлардан кўриниб турибдики, маърифатпарварлик миллатимизнинг қонида бор. Бу жараён асло тўхтагани йўқ, тўхтамайди ҳам. Аммо бугунги маърифатпарварлик тубдан фарқ қилади. Агар бир аср олдин илгор зиёлиларимиз маърифатпарварлик орқали миллий озодликка, мустақилликка эришишни орзу қилган бўлса, бугун мустақил давлатга эга халқ сифатида дунёнинг ривожланган мамлакатлари сафидан тезроқ ўрин олиш учун ҳаракат қилмоқдамиз. Бу олий мақсадга, албатта, ер юзидаги илм-фан ютуқларини ўзлаштириш, илгор инновацияларни ишлаб чиқиш, техника ва технологияларни жорий этиш асосида халқнинг ижтимоий ҳаёт даражасини ошириб, ёшлар таълим-тарбияси учун аниқ мақсадга қаратилган шарт-шароитларни яратиш орқали эришилади.

Дарҳақиқат, бугун Ўзбекистонимизда ёшлар тарбияси ва келажаги учун улкан ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, мактабга таълим, умумий ўрта таълим ва олий таълим сифатини оширишга, ўғил-қизларимизнинг малакали мутахассис бўлиб етишишга алоҳида эътибор берилмоқда. Ёшлар тарбияси давлат сиёсати даражасига кўтарилди. Бу борада, 2019 йил 3 апрелда ёшлар таълим-тарбияси ва уларда маърифатпарварлики шакллантириш учун қўшимча шароитлар яратиш, хотин-қизлар бандлигини оширишга қаратилган комплекс чора-тадбирларни ўз ичига олган 5 та муҳим ташаббуснинг илгари сурилиши муҳим омил бўлди. Тўртинчи ташаббус айнан ёшлар маънавиятини юксалтириш, улар ўртасида китобхонлики кенг тарғиб қилиш масаласига қаратилган. Бу беш ташаббусни амалга ошириш ва кенг жамоатчиликка тарғиб этиб, ёшларни жалб қилиш ота-она, мактаб, маҳалла институти, кенг жамоатчилик, қолаверса, биз педагоглар зиммасидаги асосий бурч ва масъулиятдир.

Демак, аждодлар илмий меросини ўрганиш асосида ёшларни илмли бўлишга йўналтириш, уларда маърифатпарварлигини ривожлантириш орқали ижодий фикрлаш, ҳали юзага чиқмаган қobiliяти ва нимааларга қодир эканини намоён этишга туртки бериш мумкин. Бунинг исботи ҳатто алломанинг қабр тошида битилган ҳикматда ҳам ўз аксини топади. У инсон камолоти яхлит бир дастур ва нимааларга қодир эканини намоён қилгандайди: "Ҳар ким илмнинг изидан бўлса, жаннат унинг оёғи остидадир, ҳар ким гуноҳ изидан бўлса, дўзах унинг оёғи остидадир".

Узлуksиз таълим тизимининг барча босқичларида алломаларимизнинг бебаҳо меросини ўрганиб, асарларини таҳлил қилиш таълим-тарбияда ўз самарасини беради. Бунинг учун узлуksиз таълим тизимининг қуйидаги босқичларида, яъни мактабга таълим, умумий ўрта таълим ва олий таълимда дарс ва дарсдан ташқари тарбиявий машғулотларда бу меросдан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир.

Тарбиявий машғулотларни шундай ташкил этиш лозимки, натижада ўқувчи-талабалар маънавий меросимизнинг бебаҳолигини билишга, алломаларимиз билан ғурурланишга, уларнинг асарларини ўрганиб, эркин тафаккур қилишга, олган билимларини амалиётга татбиқ этиб, уларга муносиб авлод эканини ҳис этишга хизмат қилсин. Олиб борилган илмий тадқиқотимиз натижасида узлуksиз таълим тизимида алломалар меросидан фойдаланиш бўйича қуйидаги таклиф ва тавсияларни бермоқчимиз:

Биринчидан, мактабга таълим муассасаларида олиб борилаётган машғулотлар жараёнида буюк алломаларнинг номлари расм ва кўргазмалар асосида таништириб борилади. Уларнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақидаги видеороликлар намоиш этилади. Натижада ёш авлод тасаввурда мутафаккирларнинг фахр ва ғурур тимсоли ўларок шаклланади.

Иккинчидан, умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчилари дарс ва дарсдан ташқари тарбиявий машғулотларда алломалар ҳаёти ва илмий фаолиятини ўрганади. Асарларидан намуналар келтирилиб, маърифатпарварлик қарашлари таҳлил қилинади. Натижада ўқувчилар алломаларнинг ҳаёти ва фаолиятини чуқур ўрганиб, асарларининг мазмун-моҳиятини англаб олади.

Учинчидан, олий таълим муассасалари талабалари иштирокида ташкил этиладиган тарбиявий машғулотларда алломалар ҳаёти ва илмий фаолиятини ўрганади. Асарларидан намуналар келтирилиб, маърифатпарварлик қарашлари таҳлил қилинади. Натижада талабалар илм эгаллашда уларнинг йўлидан боришга интилади ва касбий фаолиятларида алломалар меросидан фойдаланиш кўникмасига эга бўлади.

Тўртинчидан, узлуksиз таълим жараёнида дарс ва дарсдан ташқари олиб бориладиган тарбиявий ишлар натижасида ўқувчи-талабаларда аждодлар мероси ва уларнинг асарларини ўрганиш асосида маърифатпарварлик қарашларини таҳлил қилиш малакаси ривожланиб боради.

Хулоса ўрнида таъкидлаш лозимки, ёшлар тарбияси биз катталарнинг зиммасидаги юксак масъулият, кечиктириб бўлмайдиган муҳим вазифадир. Шунингдек, оила, мактаб ва маҳалла муҳитида таълим этиладиган тарбиявий ишларда улуг мутафаккирларнинг ҳаётини ўрганиш ва уларнинг маърифатпарварлик қарашларидан самарали фойдаланиш мумкин. Юқорида келтирилган фикрлар билан бирга, ўқувчи-ёшларда маърифатпарварлики шакллантириш ва улар ўртасида китобхонлики кенг тарғиб қилиш мақсадида оила ва маҳаллада кутубхоналар ташкил қилиш, илмий-оммабоп адабиётлар, оммавий ахборот воситалари орқали ўқувчи-талабаларни алломаларнинг илмий мероси билан мунтазам равишда таништириб бориш, оила муҳитида алломалар меросини ўрганиш муҳим аҳамиятга эга.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси
Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: Салим Дониёров

"Янги Ўзбекистон" газетаси учун масъул:
бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари
Бахтиёр Абдусатторов

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Ўзбошлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: yuz-gazetasi@mail.ru

Тахририятга калган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди. Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар. Газета тахририят компьютер марказида сақлалади. Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига "KOLORPAK" МЧЖ масъул.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. Буюртма — 1863.
43050 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А2. Баҳоши келишилган нархда.

"KOLORPAK" МЧЖ босмахонаси. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Яшнобод тумани, Ёлбек кўчаси, 8-уй. Босмахона телефони: (71) 230-27-76

Навбатчи муҳаррир: Лутфулла Сувонов
Мусахҳис: Асолат Шербекова
Дизайнер: Зафар Бакиров

Манзилимиз:
100029, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй

ЎЗА яқини — 21:15 Топширилди — 01:25